

**UCHWAŁA NR III/18/24
RADY GMINY SAMBORZEC**

z dnia 26 czerwca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec na lata 2024 – 2027

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 609) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 840), po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach – Delegatura w Sandomierzu, Rada Gminy Samborzec uchwala, co następuje:
§ 1 Przyjmuje Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec na lata 2024 – 2027 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Samborzec.

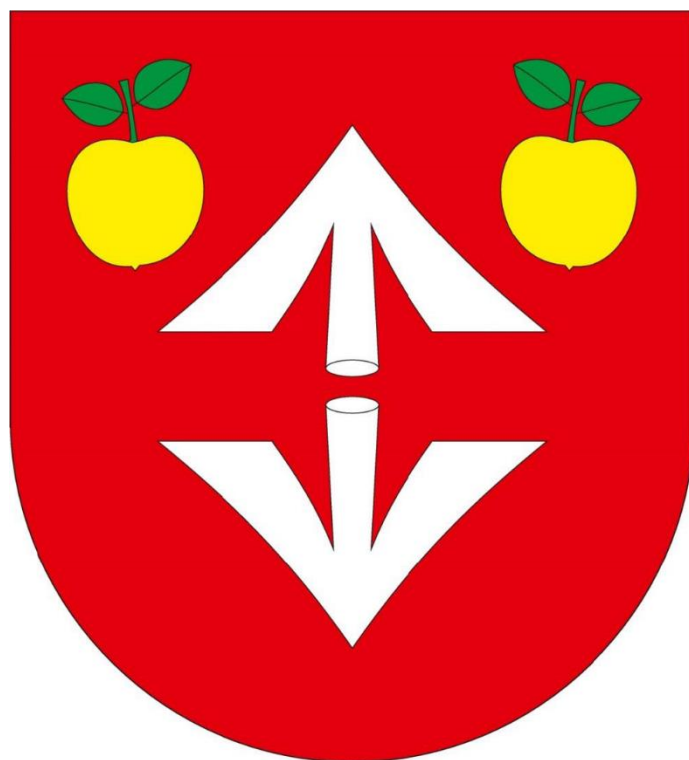
§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Przewodnicząca Rady Gminy

Aneta Malinowska

Program Opieki nad Zabytkami

Gminy Samborzec na lata 2024 – 2027

Samborzec, 2024

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	4
3.1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.	4
3.2 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	5
3.3 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym	6
3.4 Inne akty dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami:.....	6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	6
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	6
4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2023 – 2026	6
4.1.2 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	7
4.2 Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu.....	8
4.2.1 Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego	8
4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+	9
4.2.3 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.....	10
4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.....	10
4.3.1 Strategia Rozwoju Gminy Samborzec na lata 2021-2026+.....	10
4.3.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Samborzec	11
5. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	12
5.1 Ogólna charakterystyka gminy Samborzec	12
5.2 Zarys historii obszaru gminy	13
5.3 Obiekty z terenu Gminy Samborzec wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego	27
5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	28
5.5 Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy	29
5.5.1 Kościół Parafialny pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Samborcu	30
5.5.2 Kościół Parafialny pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela w Skotnikach	31
5.5.3 Zespół dworsko - parkowy w Skotnikach	33
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	34
7. Założenia programowe, priorytety i kierunki działań	36

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	38
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	40
10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	41
Aneks	43

1. Wstęp

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r., poz. 840 z późn. zm.) gmina ma obowiązek sporządzić gminny program opieki nad zabytkami. Program ten jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac związanych z ochroną zabytków oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Artykuł 4 tej ustawy określa działania, które winny podejmować organy administracji publicznej w celu ochrony zabytków. Działania te mają na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec jest dokumentem o charakterze strategicznym stanowi podstawę dla określenia – w perspektywie czterech lat – zasadniczych kierunków działań i zadań mających na celu zachowanie środowiska kulturowego gminy, a także w miarę możliwości poprawy jego stanu. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych przedsięwzięć dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Realizacja założeń Programu przyczyni się do współpracy między gminą a właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Współpraca ta, prowadzona dotychczas oraz rozwijana w kolejnych latach, powinna przynieść lokalnej społeczności wymierne korzyści – zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Samborzec stanowią przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 840). Ustawa ta nakłada na samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne obowiązek sporządzenia na okres czterech lat odpowiednio wojewódzkiego, powiatowego lub gminnego programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 w/w ustawy, wyznacza cele opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych obiektów;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest następnie ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu wójt gminy sporządza, co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Przepisy prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami są zawarte w następujących aktach prawnych:

3.1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78 poz. 483, z późn. zm.):

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

- Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

- Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

3.2 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 840 z późn. zm.)

Ustawa jest najważniejszym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Określa zadania na rzecz ochrony zabytków, w szczególności realizowane przez organy administracji publicznej:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa ta definiuje pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz określa przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. Formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa określa obowiązki i zakres działania samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Oprócz wymienionych wcześniej do kompetencji gminy należy:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22, pkt. 4),
- wprowadzenie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami do następujących dokumentów: strategii rozwoju gminy, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, a także miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, czy decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej (art. 18 i 19).

3.3 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2024 r., poz. 609)

Artykuł 7 ust. 1 pkt 9 tej ustawy mówi, iż zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.4 Inne akty dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 977),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 682),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2024 r., poz. 54),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 1336),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. 2023 r., poz. 344),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 194).
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz.U. 2024 r., poz. 87),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz.U. 2022 r., poz. 2393).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec na lata 2024 - 2027 jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2023 – 2026 (Uchwała nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.)

Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem programu jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych

kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Najważniejsze cele programu to:

1) Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

2) Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

3) Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl.

4) Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w

sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

5) Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

4.1.2 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (Uchwała nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r.)

Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Koncepcja kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala

wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym;
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów poprzemysłowych, pokoleniowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.2 Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu

4.2.1 Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała nr LXV/806/23 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 października 2023 r.)

Jest opracowaniem strategicznym, które w sposób kompleksowy określa cele i działania województwa w zakresie opieki nad zabytkami. Najważniejszym założeniem jest ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego województwa świętokrzyskiego w celu zachowania go dla następnych pokoleń oraz budowania na jego bazie tendencji służących rozwojowi regionu, a także integracja społeczności lokalnych przy pomocy poszerzenia wiedzy o zasobach dóbr kultury i potrzebie ich ochrony. W Programie określono następującą wizję województwa: Rozpoznane i zadbane dziedzictwo kulturowe stanowi jeden z głównych atutów województwa świętokrzyskiego.

W ramach założeń programowych wyznaczono cel strategiczny: Zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego dla wzmacniania tożsamości mieszkańców oraz ugruntowania kulturowej pozycji województwa na tle kraju i Europy. W ramach celu strategicznego wyznaczono dwa cele operacyjne:

- 1) Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego:
 - wsparcie działań związanych z dokumentowaniem i wyeksponowaniem zasobów zabytkowych,
 - wsparcie działań związanych z remontami i ochroną przed degradacją obiektów zabytkowych,

- wsparcie działań związanych z poprawą dostępności i zabezpieczeniem obiektów zabytkowych,
 - wsparcie działań na rzecz prawidłowego zarządzania obiektami zabytkowymi na terenie województwa.
- 2) Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej:
- promowanie kultury i dziedzictwa kulturowego województwa oraz upowszechnianie wiedzy o regionie,
 - wzmacnianie marki regionu w nawiązaniu o zasoby dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego,
 - wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie dziedzictwa kulturowego województwa.

4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (Uchwała Nr XXX/406/21 Sejmik Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 marca 2021 r.)

To najważniejszy i podstawowy dokument samorządu województwa określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu, stanowiący punkt wyjścia do przygotowania pozostałych regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ kładzie nacisk na cztery główne obszary:

- 1) GOSPODARKA (Cel 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie),
- 2) ŚRODOWISKO (Cel 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region),
- 3) DEMOGRAFIA (Cel 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi),
- 4) ZARZĄDZANIE (Cel 4. horyzontalny – Sprawne zarządzanie regionem).

Przedmiotowy dokument rozwija zapisy związane z celami strategicznymi 3 i 4, które odnoszą się do dziedzictwa kulturowego na terenie województwa.

W ramach celu strategicznego 3 wyznaczono:

Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie

Kluczowe kierunki działań:

3.1.1. Zwiększenie poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców.

3.1.2. Upowszechnianie rozwiązań ograniczających migracje i wspieranie działań na rzecz osiedlania się nowych mieszkańców w regionie.

3.1.3. Wspieranie działań mających na celu wysoką jakość edukacji.

3.1.4. Rozwój instytucji kultury i dziedzictwa kulturowego.

3.1.5. Poprawa warunków dla zwiększenia aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców.

W ramach celu strategicznego 4 wyznaczono:

Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego,

Kluczowe kierunki działań:

4.2.1. Promocja regionu jako miejsca atrakcyjnego do życia.

4.2.2. Promocja gospodarcza i turystyczna regionu.

4.2.3 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 r.)

W planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego określono cele warunkujące i priorytety regionalnej polityki przestrzennej, także w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego.

Jako główne zadanie samorządu województwa w zakresie zagospodarowania przestrzeni kulturowej wskazano skuteczniejszą ochronę i rewaloryzację zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne ich zagospodarowanie m.in. z myślą o wykorzystaniu tych zasobów jako elementu promocji i czynnika rozwoju gospodarczego, a także zapewnieniu trwałych źródeł dofinansowywania prac rewaloryzacyjnych z dochodów budżetowych i pozabudżetowych.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

4.3.1 Strategia Rozwoju Gminy Samborzec na lata 2021-2026+

Strategia Rozwoju Gminy Samborzec jest podstawowym dokumentem, na którym opierają się działania władz samorządowych.

W ramach celu strategicznego 3 – Zapewnienie wysokiej jakości życia dostosowanej do potrzeb mieszkańców wyznaczono następujące cele operacyjne odnoszące się do ochrony zabytków:

3.1. Budowa i modernizacja infrastruktury oświatowej, sportowej, kulturalnej, ochrony zdrowia, pomocy i integracji społecznej, kapitału ludzkiego itp., oczekiwanymi efektami w ramach tego celu są m.in.

3.1.1. Rozwój infrastruktury służącej integracji i zwiększeniu dostępu mieszkańców do usług społecznych.

1. Zrównoważony rozwój wszystkich sołectw na terenie gminy, w tym także mniejszych miejscowości, w których dotychczasowe nakłady inwestycyjne w zakresie jakości życia społeczności lokalnej były mniejsze niż oczekiwania mieszkańców)

3.1.3. Poprawa stanu i rozwój bazy gminnych instytucji kultury.

1. Tworzenie warunków do wszechstronnej działalności kulturalnej oraz większego udziału mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych.

2. Zwiększenia jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej oraz spędzania wolnego czasu na terenie gminy.

3. Umożliwienie mieszkańcom gminy dostępu do kultury wysokiej we współpracy z instytucjami kultury oraz twórcami kultury.

3.1.5. Poprawa stanu infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.

1. Zwiększenie atrakcyjności i ekspozycji walorów turystycznych gminy.

2. Zwiększenie świadomości mieszkańców regionu i kraju na temat lokalnych atrakcji turystycznych.

3.2. Ożywienie sołectw i ich kapitału społecznego, oczekiwanymi efektami w ramach tego celu są m.in.

3.2.1. Zrównoważony rozwój kapitału społecznego w każdym z sołectw na terenie gminy.

1. Zwiększenie aktywności i zaangażowania społeczności lokalnych w życie gminy.

2. Włączenie różnych grup mieszkańców do realizacji wspólnych projektów, służących wsparciu danej grupy (np. dzieci i młodzież, seniorzy).

3. Zwiększenie udziału lokalnych organizacji w kontraktowaniu usług społecznych.

3.2.2. Wspieranie rozwoju turystyki i ochrona obiektów zabytkowych.

1. Zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy dla przyszłych pokoleń.

4.3.2 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Samborzec

Studium obejmuje obok innych dziedzin także analizę zasobów przyrodniczych i kulturowych gminy, szczegółowo wymieniając poszczególne ich rodzaje oraz wspomina o ich stanie ilościowym.

Jako główny cel rozwoju gminy zakłada się osiągnięcie stabilnego, wszechstronnego rozwoju, w którym byłyby zapewnione warunki wzrostu jakości życia mieszkańców przy zachowaniu równowagi między aktywnością gospodarczą, a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego. Ten priorytetowy cel można rozwiązać m.in. w postaci celów:

- kulturowych polegających na zachowaniu wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowaniu atrakcyjnego wizerunku gminy;
- przestrzennych ukierunkowanych na podnoszenie ładu przestrzennego w kształtowaniu zagospodarowania gminy przy zachowaniu walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych.

5. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.1 Ogólna charakterystyka gminy Samborzec

Gmina Samborzec położona jest w południowo-wschodniej części Polski w woj. świętokrzyskim na pograniczu Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej oraz Kotliny Sandomierskiej. Jest jedną z dziewięciu gmin powiatu sandomierskiego i stanowi 12,63 % powierzchni powiatu, a jej powierzchnia wynosi 8 537,00 ha. W skład Gminy wchodzi 28 sołectw, są to: Andruszkowice, Bogoria Skotnicka, Bystrojowice, Chobrzany, Faliszowice, Gorzyczany, Jachimowice, Janowice, Kobierniki, Koćmierzów, Krzeczkowice, Łojowice, Milczany, Ostrołęka, Polanów, Ryłowice, Samborzec, Skotniki, Strączków, Strohcice, Szewce, Śmiechowice, Wielogóra, Zajeziórze, Zawierzbie, Zawisielcze, Złota, Żuków.

Rys. 1. Położenie gminy Samborzec.

Warunki naturalne dla produkcji ogrodniczej należą do najlepszych w kraju. Korzystny klimat oraz dobra jakość gleb sprzyjają rozwojowi intensywnej produkcji rolniczej. Gmina posiada najbardziej urodzajne gleby w klasach: I-III (79,0%), IV (17,0%), V-VI (4,0%), przeważają użytki w klasie II i III. Właściwości gleb gminy są bardzo dobre – są to gleby przepuszczalne i o dobrej strukturze, o odczynie lekko kwaśnym lub obojętnym. Ze względu na specyficzne warunki mikroklimatyczne w rejonie tym skoncentrowana jest produkcja sadownicza (głównie uprawa jabłoni, śliw, wiśni, moreli, brzoskwiń czereśni) i produkcja warzywnicza.

Opisane pokrótce warunki naturalne sprzyjające rozwojowi rolnictwa były ważnym czynnikiem determinującym powstanie obecnego rolniczego krajobrazu gminy. Fakt występowania dogodnych warunków klimatycznych i glebowych sprzyjał rozwojowi osadnictwa na tych terenach, które

stosunkowo wcześniej zostały zasiedlone przez człowieka. Epoką, która rozpoczyna rozdział wielkiej historii tego terenu jest neolit i jego rewolucja, polegająca na przejściu z gospodarki przyswajalnej na wytwórczą, czyli rolniczą, doprowadziło to do intensyfikacji osadnictwa na omawianym terenie, gdyż poczęły budować tutaj swe osady kultury rolnicze. Proces ten ulegał z wiekami pogłębieniu, co doprowadziło do wytworzenia się swoistego rolniczego krajobrazu tego terenu.

Głównymi drogami na terenie gminy są:

- krajowe nr 7: Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Przemyśl i nr 79: Warszawa – Sandomierz – Katowice – Bytom;
- wojewódzkie nr 758: Iwaniska – Koprzywnica – Ciszycza i nr 77: Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Przemyśl;
- drogi powiatowe o łącznej długości 62 km: nr 0741T Dębany – Samborzec, 0742T Obrazów – Złota, 0777T Świątniki – Byszów, 0798T Węgrce Szlacheckie – Janowice, 0799T Wielogóra – Koprzywnica, 0800T Jachimowice – Skotniki, 0801T Milczany – Koćmierzów, 0802T Kobierniki – Milczany, 0803T Sandomierz – Szewce, 0804T Złota-Koćmierzów, 0852T Polanów – Malice, 0853T Ciszycza – Skotniki;
- drogi gminne o łącznej długości 132,2 km.

Większość dróg na terenie gminy jest w dobrym stanie.

5.2 Zarys historii obszaru gminy

Pradzieje

Na terenie gminy Samborzec znajdują się liczne stanowiska archeologiczne, świadczące o obecności człowieka na tych ziemiach. Najstarsze ślady jego bytności pochodzą z paleolitu, którego początki na ziemiach polskich datowane są na około 500 – 400 tys. lat temu. Koniec epoki datuje się na ok. 10 tys. lat p.n.e. i wiąże się on z postępującymi przemianami klimatycznymi – ocieplenie klimatu, wzrost wilgotności, rozrastanie się lasów, które zmusiły ludność do przystosowania się do nowych warunków klimatycznych. Okres ten to gospodarka łowiecko – zbieracka, oparty wyłącznie na polowaniach, łowieniu i zbieractwie.

Kolejną epoką był neolit trwający od ok. 5400 do 2200/2100 lat p.n.e. Początki neolitu na ziemiach polskich wyznacza pojawienie się nowych grup ludności, o całkowicie odmiennym sposobie życia, opartym na gospodarce rolniczej. Przemiany gospodarcze wymusiły przejście do bardziej osiadłego trybu życia. Pojawiły się stosunkowo długotrwałe osady z rozwiniętymi formami budownictwa naziemnego i ziemiankowego – domy o trwalszej konstrukcji z funkcjonalnym podziałem wnętrza. Zaczęto wytwarzać nowe rodzaje narzędzi z krzemienia i kamienia, niezbędne m.in. do karczowania lasów i uprawy ziemi. Ludność wczesno neolityczna przyniosła ze sobą znajomość lepienia i wypalania naczyń glinianych, tkactwa i innych, nieznanych wcześniej umiejętności.

Neolit to również epoka nowych wierzeń religijnych, czego wyrazem jest bogactwo rodzajów pochówków zmarłych i pojawienie się cmentarzysk.

Wprowadzenie uprawy roślin i hodowli jako podstawowych sposobów zdobywania pożywienia, przemiany w sposobie życia i postęp osiągnięty w różnych dziedzinach określone są mianem „rewolucji neolitycznej”.

Na terenie gminy znajdują się liczne stanowiska archeologiczne, gdzie odkryto ślady kultur neolitycznych. Najwcześniejsze znaleziska pochodzą z kultury ceramiki wstęgowej rytej, której nazwa wzięła się od linearnych ornamentów rytych na naczyniach ceramicznych. Grupy tej kultury, od ok. 5400-5300 lat p.n.e., docierały na ziemie polskie z Czech i Moraw, zasiedlając między innymi Wyżynę Sandomierską, przynosząc tu model gospodarki rolniczo-hodowlanej z basenu środkowego Dunaju. Kultura rozwijała się do ok 5000-4700 lat p.n.e. Osady kultury ceramiki wstęgowej rytej zlokalizowane zostały na terenie miejscowości: Samborzec, Polanów Samborzecki i Andruszkowice.

Kolejną kulturą neolityczną, której przedstawiciele zaznaczyli swój pobyt na terenie dzisiejszej gminy Samborzec (m.in. Janowice, Jachimowice i Złota) jest kultura lubelsko-wołyńska. Również ludność kultury pucharów lejkowatych przebywała na terenie gminy, w miejscowościach: Łojowice, Milczany, Kobierniki, Janowice, Jachimowice, Złota.

Na terenie miejscowości Złota odkryto centrum osadnicze kultury złockiej. To społeczność znana głównie ze znalezisk grobowych, które występują na niewielkim obszarze wyłącznie na Ziemi Sandomierskiej. Jest to niezwykle interesujące zjawisko kulturowe. Fenomen tej kultury polega na łączeniu w sobie cech kilku kultur: amfor kulistych, ceramiki sznurowej, ceramiki promienistej i pucharów lejkowatych, dlatego określana jest mianem kultury synkretycznej. To niezwykle połączenie cech doprowadziło do wyodrębnienia się ludności z niespotykanymi nigdzie indziej elementami kultury materialnej i duchowej, m.in. z charakterystycznie zdobioną ceramiką.

Przejście od neolitu do epoki brązu wiąże się nie tylko z pojawieniem się umiejętności wykonywania przedmiotów z metalu, ale przede wszystkim z głębokimi przemianami społeczno-kulturowymi, które zostały zapoczątkowane na Bliskim Wschodzie. Na nasze ziemie docierały one za pośrednictwem terenów śródziemnomorskich i bałkańskich. Powstawały nowe formy organizacji społecznej. Następowало różnicowanie się społeczeństwa, czego wyrazem są szczególnie bogato wyposażone pochówki. Rozwijały się nowe wierzenia, co spowodowało upowszechnienie się innego obrządku pogrzebowego – ciałopalenia. Na ok. 2200/2100 lat p.n.e., datuje się na ziemiach polskich początek epoki brązu, koniec zaś nastąpił około 800 p.n.e.. Epokę dzielimy na okresy: I – wczesny, II – starszy, III – środkowy, IV – młodszy, V – późny.

Na terenie gminy odkryto osady z wczesnego okresu brązu, których część została przypisana kulturze mierzanowickiej, której nazwa pochodzi od cmentarzyska odkrytego w miejscowości

Mierzanowice koło Opatowa. Znajdują się one w Andruszkowicach, Janowicach, Samborcu, Strochcicach, Milczanach i Złotej. Środkowy okres epoki brązu to kultura trzciniecka, rozwijająca się w latach ok. 1700 lat p.n.e. – ok. 1300 lat p.n.e., której ślady odkryto w miejscowościach: Andruszkowice, Samborzec, Strochcice, Złota. Na terenie gminy odkryte zostały również ślady kultury łużyckiej (1300 lat p.n.e. – 400 lat p.n.e.) w miejscowościach Kobierniki, Janowice, Jachimowice, Samborzec i Złota.

Początek kolejnej epoki w dziejach – epoki żelaza na ziemiach polskich przypada na ok. połowę VIII w. p.n.e., pomimo tego, iż upowszechniała się produkcja żelaza, początkowo ciągle jeszcze wielkie znaczenie miały wyroby z brązu. Na ziemiach gminy Samborzec z tej epoki odkryte zostały ślady kultury pomorskiej i przeworskiej.

Historia miejscowości na terenie gminy Samborzec

Andruszkowice

Z dokumentów z XII w. wynika, że dawniej wieś ta nazywana była Hendrzychowice. W kolejnych latach wieś wymieniana była jako Jandrzychowice, Jendrziskowice, Jędruszkowice. Nazwa Andruszkowice pojawia się od 1825 roku. Wieś należy do najstarszych wiosek w regionie.

Pod koniec XIX w. we wsi istniała kuźnia, której właścicielem był Paweł Cebula, funkcjonowała ona do 1920 r. Przed II wojną światową we wsi funkcjonował wiatrak (młyn wietrzny), którego właścicielem był Marian Lachtarski.

W roku 1954 wieś ta stała się nominalnie miejscowością Gromadzkiej Rady Narodowej. Do roku 1962 w skład tej gromady wchodziły wsie: Andruszkowice, Koćmierzów, Kobierniki, Milczany, Łojowice, Strochcice, Zawisielce.

Bogoria Skotnicka

Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z XI wieku i są związane z rodem Bogoriów. Bogoriowie to ród rycerski, a ich rodową siedzibą były Skotniki. Bogoria to stary polski herb szlachecki, w którym na czerwonym polu widnieją dwie złamane strzały odwrócone od siebie grotami. Największe znaczenie ród osiągnął w XIV w. Najwybitniejsi przedstawiciele rodu to:

- Mikołaj Bogoria Skotnicki (XII w.) fundator klasztoru Cystersów w Koprzywnicy w 1185;
- Mikołaj Bogoria (zm. 1338), wojewoda krakowski, doradca Władysława Łokietka, czynny też w przedsięwzięciach dyplomatycznych na początku panowania Kazimierza III Wielkiego;
- Jarosław Bogoria ze Skotnik (ok. 1276 r. -1376 r.) arcybiskup gnieźnieński, inicjator budowy katedry w Gnieźnie oraz kościołów i zamków: w Uniejowie, Opatówku, Kurzelowie, Kamieniu Krajeńskim, Łowiczu, Kaliszu. W Skotnikach ufundował gotycki kościół parafialny w 1347 r. Jego postać z herbem Bogorya

jest przedstawiona na płaskorzeźbie z 1322 roku w kościele Santa Maria degli Scolari w Bolonii. To najstarszy wizerunek polskiego herbu za granicami Polski.

Teren, na którym położona jest wioska, przez lata wielokrotnie był podtapiany i zalewany, stąd decyzja rodu Bogoriów w sprawie przeniesienia rodowej siedziby do nieco wyżej położonych sąsiednich Skotnik. W czasie II wojny światowej, w sierpniu 1944 roku w Bogorii utworzono tymczasowe lotnisko wojskowe, które służyło wojskom radzieckim do przerzutu broni i amunicji na front. Podczas wielkiej powodzi w lutym 1892 roku woda zalała m.in. Skotniki, Bogoryje, Kamieniec, Świążyce i inne miejscowości. Podczas kolejnej powodzi w lipcu 1934 roku, woda wtargnęła do kościoła św. Jana Chrzciciela w Skotnikach. Dwa lata później zapadła decyzja o budowie wałów ziemnych na Wiśle oraz wykonaniu nowego koryta i skierowaniu ujścia rzeki Koprzywianki do Wisły pod Sandomierzem. Wcześniej Koprzywianka wpływała do Wisły na wysokości Bogorii i Ciszycy w Kamieńcu. Dziś można jeszcze odszukać ślady prastarego koryta rzeki.

Bystrojowice

Pierwsza wzmianka o wsi Bystrojowice pochodzi z 1279 r. kiedy to legat papieski Filip, biskup Fermo na prośbę opata i konwentu opactwa cysterskiego w Koprzywnicy zatwierdził w Budzie dziesięciny na rzecz klasztoru pobierane w 25 miejscowościach. Według Jana Długosza miejscowość ta posiadała w XIV wieku karczmę i folwark, a wieś należała do gminy i parafii Samborzec. W XIV wieku miejscowość nazywana była Bystrzejewice, Bystrzeyowice. Odległość od Sandomierza wynosiła 13 wiorst a od drogi bitej Sandomierz – Opatów 6 wiorst. Z chwilą utworzenia parafii w Chobrzeńcach od połowy XIV wieku Bystrojowice należą do parafii Chobrzeńca.

W 1789 roku wieś należała do Wincentego Głóskowskiego, później została zakupiona przez Onufrego Popiela, a następnie odziedziczona przez jego synów Hipolita i Józefa. Dobra Bystrojowice zostały sprzedane 22 czerwca 1878 r. Wiktorowi Pietruszewskiemu, który z kolei odsprzedał je w 1884 r. pomiędzy 69 gospodarzy. Wieś Bystrojowice do 1954 roku należała do gminy Samborzec. 5 grudnia 1954 roku z dawnej gminy Samborzec wydzielono wieś Bystrojowice i włączono ją pod administrację Gromadzkiej Rady Narodowej w Chobrzeńcach. Pod koniec grudnia 1972 roku po zlikwidowaniu GRN w Chobrzeńcach wioskę Bystrojowice ponownie przekazano do nowo utworzonej Gminnej Rady Narodowej w Samborcu.

Chobrzeńca

To jedna z najstarszych miejscowości gminy Samborzec, położona w dolinie rzeki Gorzyczanki na płaskim terenie Wyżyny Sandomierskiej. Zebrana podczas wykopalisk i badań archeologicznych dokumentacja jednoznacznie potwierdza, że ludność zamieszkiwała na tych terenach już w okresie neolitu, czyli około 1700 lat temu. Pierwsze udokumentowane wzmianki o Chobrzeńcach to kroniki parafialne. W 1333 roku na prośbę swych braci, Gaworka i Zbigniewa, biskup krakowski Jan Grot

postawił w swej rodzinnej wsi - Chobrzany kościół. Wybudowano go na wzgórzu, a budulec stanowiło drzewo modrzewiowe. W tym samym roku w Chobrzanach powstała pierwsza parafia, do której z polecenia biskupa Jana Grota dołączone zostały kolejne wioski: Strączków, Byszów, Janowice i Faliszowice.

Według Jana Długosza w 1440 r. właścicielem Chobrzan był Gaworek Chobrzański herbu Rawa. W latach 1508 – ok. 1520 właścicielami majątku w Chobrzanach byli Mikołaj i Jakub Gniewoszowie z Wnorowa. Kolejni właściciele Chobrzan to Chroberscy, Gniewoszowie i Pękosławscy.

W latach 1803 - 1816 wzniesiono kościół murowany, który jednak spłonął wraz z dworem w 1863 roku. Obecny, murowany, bezstylowy wzniesiony został w latach 1870-1872. Znajduje się w nim, w lewym bocznym ołtarzu zabytkowy obraz "*Santa Conversatione*" (Święta Rozmowa) z postaciami Matki Boskiej z Dzieciątkiem i świętych: Jana Ewangelisty i Marty, gotycki z połowy XV wieku.

W 1927 r. w Chobrzanach utworzona została podstawowa Publiczna Szkoła Powszechna, której nadano imię Stefana Żeromskiego.

Na terenie wioski istniało Kółko Rolnicze oraz Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Sandomierzu z siedzibą w Chobrzanach.

Poza wsią, na polach za drogą do Koprzywnicy w 1974 r. zasadzono las. Przy drodze tej (tzw. droga do „Choin”) rośnie grusza, przez mieszkańców zwana „gruszą Żeromskiego”, która jest pomnikiem przyrody.

Faliszowice

Nazwa wsi wywodzi się od imienia jej założyciela, Falisza. W średniowieczu miejscowość nazywano niekiedy Paliszowicami. Była to wieś rycerska. Z dokumentów kościelnych dowiadujemy się, że przed 1337 rokiem należała do parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Goźlicach. Gdy wystawiono kościół i utworzono nową parafię w Chobrzanach, Faliszowice do niej włączono. W połowie XV wieku właścicielami majątku w Faliszowicach byli dwaj bracia Grotowie, herbu Rawa. W powszechnym spisie ludności w 1921 wieś ta wymieniana była pod nazwą dwóch miejscowości: Faliszowice folwark i Faliszowice wieś. Obecnie te dwie miejscowości stanowią jedno sołectwo.

Gorzyczany

To jedna z najstarszych miejscowości w gminie Samborzec, o czym świadczą wykopaliska monet polskich z XI wieku, a także wendyjskich na terenie wsi.

Z XIV wieku pochodzi zapis transakcji dokonanej przez Piotra, dziedzica Gorzyczan, który w roku 1366 sprzedaje łąkę we wsi Szewce opatowi koprzywnickiemu Maciejowi za 8 grzywien. Gorzyczany były wsią szlachecką, o której wspomina dokument Kodeksu Małopolskiego t. I. 312 i III. 198 z 1362 roku.

W północno - zachodniej części Gorzyczan, na jednej z łąk znajduje się słynne źródło „Łokietka”. Według tradycji i wspomnień starszych mieszkańców źródłana woda posiadała właściwości lecznicze - kojąco działa na oczy. Legendy mówią że, ponoć przechodził tędy ongiś król Władysław Łokietek i ze złości na króla czeskiego Wacława tupnął nogą w ziemię. W miejscu tym wytrysnęła woda. Inna wersja legendy mówi, że drużynie Łokietka chciało się bardzo pić – więc monarcha uderzył mieczem w ziemię i z dziury wytrysnęła źródłana woda.

Za czasów Długosza Gorzyczany należały do Alberta Strachoty Gorzyckiego herbu Sarykoń i Mikołaja Chroborskiego herbu Topór.

W 1918 roku w Gorzyczanach powstaje jednoklasowa Publiczna Szkoła Powszechna, w której nauczano do 1927 roku (do chwili wybudowania nowej szkoły w Chobrzeżanach).

W okresie międzywojennym w Gorzyczanach świadczyło usługi czterech kowali. Z początkiem lat trzydziestych XX wieku wybudowany został przez Piotra Gębalskiego i Józefa Szczygielskiego młyn murowany.

W czasie powszechnego spisu ludności w 1921 r. Gorzyczany składały się z trzech osiedli tj. Gorzyczany Kolonie, Gorzyczany osiedle młynarskie na rzece Gorzyczance, Gorzyczany wieś nad strugą Gorzyczanką. Wymienione powyżej osiedla obecnie tworzą jedno sołectwo pod nazwą Gorzyczany.

Jachimowice

To wieś położona na rubieży gminy Samborzec, na styku wsi Postronna w gm. Klimontów, Trzykosy i Gnieszowice w gm. Koprzywnica oraz Janowice i Ryłowice w gm. Samborzec. Pierwsze wzmianki o tej miejscowości pochodzą z 1337 roku, kiedy to Jachimowice uposażały dziesięcinami mały kościółek w Chobrzeżanach, konsekrowany przez krakowskiego biskupa Jana Grota. Nazwa miejscowości, wywodząca się od hebrajskiego imienia Joachim, zmieniała się na przestrzeni wieków. Nazywano ją Jachymowicami i Jakimowicami.

Pod koniec XV w. wieś należała do Stanisława Lipnickiego h. Hołobok, następnie Czartowskich, a pod koniec XVII w. do Złowadzkich.

W drugiej połowie XIX Jachimowice należały do rodziny Stefana, a następnie Zofii i Bronisława Oppeln-Bronikowskich herbu Bosak (osęk) na czerwonym polu tarczy.

W okresie międzywojennym w tej miejscowości znajdował się majątek dworski a także drobne gospodarstwa rolne. Po wyzwoleniu okręgu Sandomierskiego przez wojska radzieckie jesienią 1944 r. majątek ten rozparcelowano, natomiast ziemię w pewnej części rozdzielono między byłych pracowników dworskich i małorolnych chłopów okolicznych wsi. Pozostałą część tego majątku oddano Rolnej Spółdzielni Produkcyjnej w Jachimowicach i w niewielkiej części - Gminnej Spółdzielni

"Samopomoc Chłopska" na magazyny masowych towarów, ze względu na wykorzystanie transportu koleją wąskotorową.

W 1921 roku podczas spisu powszechnego ludności w Jachimowicach odnotowano dwa osiedla: Jachimowice Folwark i Jachimowice Wieś. Obie te części aż do 1972 roku należały do gminy Klimontów. Od 1972 roku Jachimowice należą do gminy Samborzec.

Janowice

Do 1337 roku wieś należała do parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Goźlicach. Z chwilą gdy biskup krakowski Jan Grot w swoich rodzinnych Chobrzeżanach założył kościół parafialny pw. św. Jana Ewangelisty, do parafii włączył też Janowice.

W XV w. wieś miała kilku właścicieli, był tu też folwark, do którego należała większa część ziemi.

Podczas spisu powszechnego w 1921 roku na Janowice składały się 3 osady: Janowice Górne Wieś, Janowice Górne Folwark oraz Janowice Janówka Kolonia, które obecnie tworzą jedno sołectwo. W tym okresie wieś należała do gminy Klimontów. Do gminy Samborzec należy od 1954 roku.

Po wyzwoleniu ziemi sandomierskiej w roku 1944 majątek dworski rozparcelowano i podzielono ziemię na działki rolne, które rozdano między służbę folwarczną i bezrobotnych. Jedynie park dworski z sadem przekazano częściowo pod budowę szkoły.

W latach 1964-1966 wybudowana została Szkoła Podstawowa, inwestorem tej budowy był Wydział Oświaty i Wychowania Prezydium Państwowej Rady Narodowej w Sandomierzu.

Kobierniki

Oficjalnie należą do gminy Samborzec. Często jednak są określane jako „przedmieścia Sandomierza”. W dokumentach historycznych Kobierniki są wymienione już w roku 1139. W tamtym okresie, wieś zobowiązana była wykonywać specjalne posługi dla grodu sandomierskiego. Ludność wioski tkła kobierce i dywany. Od tej czynności pochodzi nazwa wioski.

Nie wiadomo, kto i kiedy wybudował dwór. Prawdopodobnie powstał w pierwszej połowie XIX wieku z zachowaniem typowej polskiej architektury dworskiej owej epoki. Z dworem związana jest legenda, która mówi, że niegdyś w pobliżu budynku znajdowało się wejście do podziemi prowadzących aż do rynku starego Sandomierza. Wejścia do podziemi zabezpieczać miała ukryta specjalnie wykonana stalowa krata.

Przed II wojną światową w Kobiernikach funkcjonowały dwa wiatraki (młyny wietrzne) u gospodarza Stanisława Małysy przy drodze do Milczan i u gospodarza Mariana Lachtarskiego na „Łąkach”, przy drodze prowadzącej do Krakówki. Miejscowość znajduje się na odnowionej trasie

Małopolskiej Drogi św. Jakuba z Sandomierza do Tyńca, która to jest odzwierciedleniem dawnej średniowiecznej drogi do Santiago de Compostela.

Do 1226 roku Kobierniki należały do parafii św. Jakuba, później do parafii św. Pawła w Sandomierzu, a od 1 kwietnia 1987 roku po utworzeniu nowej parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Sandomierzu należą do tej parafii.

Kobierniki są rozległe i rozciągnięte wokół Sandomierza. W dużej części ukryte w dolinie, do której prowadzą lessowe wąwozy.

Koćmierzów

Nazwa miejscowości Koćmierzów wywodzi się z dwóch członów tj. Koć i Mierzów. Koć – czyli „wydawać, rodzić” i Mierzów – „mierzyć”. Potocznie mówiono, że Koćmierzów to jakby tworzyć i mierzyć bagno – błotem.

Pierwsze wzmianki o tej wsi sięgają początku XIII wieku. Po drugiej lokacji miasta Sandomierza nadanej przez Leszka Czarnego, Koćmierzów, tak jak Andruszkowice, Złota czy Milczany, znalazły się w granicach nowo lokowanego miasta.

Osadnictwo na tym terenie koncentrowało się głównie nad rzeką. Od 1571 roku Koćmierzów należał do rodu Tarnowskich. Ostatnim właścicielem majątku w Koćmierzowie był Lambert Nejmark, zmarł 10 stycznia 1900 r. i pochowany został na cmentarzu katedralnym w Sandomierzu. W 1912 r. wdowa Florentyna Nejmark rozsprzedała ziemię majątku w Koćmierzowie pomiędzy 38 włościan i żydów mieszkających w Sandomierzu.

Do XVI wieku Koćmierzów był jedną zwartą osadą, a następnie wioską leżącą po lewej stronie koryta Wisły. W szesnastym wieku rzeka podzieliła miejscowość na dwie części leżące po obu jej stronach. Lewobrzeżna część wioski znalazła się w gminie Samborzec, natomiast prawobrzeżna początkowo funkcjonowała jako samodzielna wieś i dopiero po II wojnie światowej, przyłączona została do aglomeracji prawobrzeżnego miasta Sandomierza (1962).

Krzczkowice

To stara wieś, już w XV wieku w miejscu na terenie dzisiejszych Krzczkowic funkcjonował młyn wodny, który stał nad rzeczką płynącą od Nasławic w kierunku wsi Faliszowice. Wieś Krzczkowice w tym czasie była własnością Mikołaja Chustki i Jana Gaby z Jasienna. Dalsze koleje losów Krzczkowic związane były z dobrami majątku wsi Nasławice. Na początku XIX w. folwark należał do rodziny Zarzyckich i stanowił dobra dworu w Nasławicach.

W 1852 roku należały do gminy Klimontów, a mieszkańcy przynależeli do parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Goźlicach. Aktualnie Krzczkowice należą do gminy Samborzec, a mieszkańcy tej wioski przynależą do parafii św. Jadwigi Śląskiej w Świątnikach.

Łojowice

Pierwsze wzmianki o tej wsi informują, że we wsi wykonywano liny i powrozy dla Grodu Sandomierskiego. Do produkcji powrozów potrzebny był między innymi łój, który sprowadzano z innych miejscowości. To właśnie jego brak we wsi przyczynił się do nadania jej nazwy Łojowice.

Do XVI wieku Łojowice były wsią włościańską, we wsi znajdowały się karczma i browar.

W latach 1929 – 1953 w Łojowicach funkcjonowała kuźnia, w której kowalem był Daniel Dzieciuch ze Strzegomia.

Łojowice są położone w dolinie dwóch rzek: Żurawki, której źródła wypływają ze stawów w miejscowości Żurawica, i jej dopływu – rzeki Strugi, która początek swój bierze w Dębianach. Mieszkańcy wsi należą do parafii pod wezwaniem św. Piotra i Pawła w Obrazowie.

Milczany

Pierwsze pisane wzmianki o tej miejscowości sięgają początku XIII wieku. Milczany leżały na terenie parafii św. Pawła Apostoła, która została przeniesiona do tego kościoła w 1226 roku z kościoła św. Jakuba. W XV wieku wieś należała do biskupów krakowskich. W XVI w. powstał Folwark. W 1827 roku Milczany stały się wsią rządową. Należały wówczas do dóbr Złota i zaliczane były do największych dóbr w powiecie sandomierskim. W tym samym czasie wyodrębniony został folwark Milczany. W 1859 roku od dóbr Złota oddzielono folwark i wieś Milczany, wówczas również w Milczanach została zbudowana karczma.

Po zakończeniu I wojny światowej większą część majątku folwarku w Milczanach zarządzał dzierżawca dóbr w Złotej Mieczysław Aleksander Lenartowicz. Z zawodu był architektem i zawodowym oficerem. Dziedzicem wsi był do chwili wybuchu II wojny światowej. Po II wojnie światowej majątek folwarku został rozparcelowany pomiędzy miejscowych gospodarzy.

W 1921 roku Milczany podzielono na dwie osady: Kolonię Milczany i Milczany Wieś, leżące w gminie Samborzec.

Ostrołęka

W drugiej połowie XIX wieku właścicielem dóbr Ostrołęka była Otylia Panuszewska, która zmarła w 1882 roku. Kolejnym właścicielem majątku był Franciszek Rawa, który zmarł 1896 roku.

Po 1906 roku właścicielem folwarku został Bronisław Panuszewski. Po jego śmierci od 1926 roku folwarkiem zarządzała jego żona - Józefa Panuszewska. Dziedziczką folwarku była do wybuchu II wojny światowej. Na jesieni 1944 roku w wyniku reformy rolnej ziemię w folwarku rozparcelowano pomiędzy robotników tego dworu i bezrolnych oraz małorolnych chłopów.

Podczas powszechnego spisu ludności w Ostrołęce w 1921 r. wymienione były dwa osiedla: Ostrołęka folwark, Ostrołęka wieś nad rzeką Wisłą. Obecnie te dwie miejscowości stanowią jedno sołectwo pod nazwą Ostrołęka.

W połowie lat pięćdziesiątych XX wieku budynki podworskie i posesję przejęło Kółko Rolnicze w formie dzierżawy. W latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku plac i budynki przejęło z kolei Przedsiębiorstwo Obrotu Zwierzętami Hodowanymi w Sandomierzu. Prowadziło ono skup koni wysokiej jakości z przeznaczeniem głównie na eksport do Włoch i Francji. Przedsiębiorstwo funkcjonowało do 1989 roku.

Polanów

Historia Polanowa sięga początków XIII wieku, Jan Długosz wymienia ją w swojej kronice jako Życ, Szysz – wieś koło Samborca wchodzącą w skład dóbr królewskich. W roku 1292 wieś wymieniona była (obok Samborca i Złotej) jako uposażenie szpitala Świętego Ducha w Sandomierzu. W połowie XV wieku wieś stanowiła w części własność braci Warsza i Jana z Samborca herbu Rawa, oraz biskupów krakowskich. Jednak już w 1564 roku odnotowana jest jako wieś królewska.

W latach 1930. mieszkańcy interweniowali w sprawie tej nazwy, gdyż w niektórych gwarach Życ jest słowem wulgarnym. Nazwę zmieniono 2 listopada 1933 na Polanów, od nazwiska ówczesnego starosty sandomierskiego Leona Polanowskiego.

Ryłowice

To wieś w gminie Samborzec, położona na wysokich, malowniczych wzniesieniach i pagórkach południowej krawędzi, a zabudowa wiejska ciągnie się doliną rzeki Kępianki, która wyłobiła głęboki jar i sama w nim osiadła. W XVII i XVIII wieku właścicielem dóbr i majątku w Ryłowicach był ród Bogoriów ze Skotnik.

Od połowy XIX wieku w Ryłowicach odbywały się zawody i wyścigi konne. Na tę okoliczność zbudowano tam hipodrom. Jednym z sędziów prowadzących zawody był właściciel Kurozwęk Marcin Popiel. O zawodach w Ryłowicach wspomina w swoich dziennikach pisarz Stefan Żeromski, rodzinie związany z Chobrzezanami.

Ryłowice do września 1954 roku należały do gminy Klimontów. Z chwilą utworzenia Gromadzkiej Rady Narodowej w Chobrzezanach wieś została do niej włączona. Od 1 stycznia 1973 roku wieś należy do gminy Samborzec.

Samborzec

Jest stolicą gminy co najmniej od 1835 roku. W XII i XIII wieku w dokumentach nazwę wioski wymieniano jako Samborech, Samborz, Samborzecz. Była to wieś i folwark rycerski w powiecie sandomierskim, gminie i parafii Samborzec. Paweł z Samborca był dziedzicem wsi i to za jego czasów w XIII wieku wybudowany został murowany kościół pod wezwaniem Św. Trójcy. W latach międzywojennych Samborzec był wymieniany w postaci 3 miejscowości, a mianowicie: Samborzec folwark, Samborzec wieś i Samborzec Poduchowny wieś. Dziś te przysiółki wchodzą w skład jednego

sołectwa pod nazwą Samborzec. Założycielem tej wsi był Sambor i od jego nazwiska pochodzi jej nazwa.

Skotniki

Wieś powstała prawdopodobnie za czasów panowania Mieszka I lub Bolesława Chrobrego, ponieważ w tym właśnie okresie zakładano tzw. osady służebne, które miały na celu dostarczanie różnorodnych usług czy też towarów do grodu książęcego. Sama nazwa „skotnik” oznacza wygon dla bydła. W związku z powyższym osada ta zajmowała się hodowlą bydła. W 1167 r. księżniczka Wierchosława, córka księcia nowogrodzkiego Wsiewołoda Mściśławowicza, żona księcia Bolesława Kędzierzawego przekazała osadę krakowskiej kapitule. Około 1276 r. w Skotnikach urodził się Jarosław Bogoria Skotnicki późniejszy arcybiskup gnieźnieński i zaufany doradca króla Kazimierza Wielkiego. Jego pradiadkiem był komes Mikołaj Bogoria, fundator w 1185 roku pobliskiego opactwa cystersów w Koprzywnicy. W latach czterdziestych XIV wieku rozpoczęto budowę kościoła w Skotnikach. Jego fundatorem był Jarosław Bogoria Skotnicki. Majątek w Skotnikach był własnością rodziny Bogoriów Skotnickich od XII wieku do reformy rolnej w 1944 r. Po zakończeniu II wojny światowej zaistniała sytuacja polityczna w kraju zmusiła Skotnickich do opuszczenia rodowej siedziby. Dopiero po przemianach dokonanych w Polsce po 1989 roku możliwe było odzyskanie własności. W 1997 roku syn ostatniego właściciela Skotnik – Maksymilian – odzyskał dawny budynek dworu i część gruntów przy budynku.

W Skotnikach 13 stycznia 1894 r. przyszedł na świat Stanisław Grzmot-Skotnicki – żołnierz Pierwszej Kompanii Kadrowej Józefa Piłsudskiego, generał brygady Wojska Polskiego poległy we wrześniu 1939 r. w bitwie nad Bzurą.

W 1928 roku rozpoczęto budowę szkoły, plac pod budowę przekazał Maksymilian Skotnicki. W przeciągu kilku miesięcy wybudowano nowy budynek trzyklasowej Powszechnej Szkoły Publicznej w Skotnikach.

Strączków

Od średniowiecza do 1954 roku wieś należała do gminy Klimontów.

W 1277 r. miejscowość figurowała w dokumentach pod nazwą Stranczlów, we wsi znajdował się folwark. Wieś należała do uposażenia Opactwa Cystersów w Koprzywnicy. Wymienił ją legat papieski, biskup firmański Filip w łacińskim dokumencie z lipca 1279 r. wystawionym w Budzie na Węgrzech potwierdzając opatowi klasztoru Cystersów w Koprzywnicy prawo do pobierania dziesięciny z szeregu polskich wsi w tym między innymi ze Strączkowa.

W latach 1954-1973 włączona została do nowo utworzonej Gromadzkiej Rady Narodowej w Chobrze. Od 1 stycznia 1973 roku Strączków należy do gminy Samborzec.

Strochcice

Od czasów średniowiecza stanowiły przedmieścia Sandomierza. Jak wynika z dokumentów, wieś istniała już w XIII wieku. Sandomierscy mieszczaństwo posiadali tam swoje pola, ogrody i winnice. Folwark w Strochcicach pod Sandomierzem powstał w XV wieku. W 1633 roku w Krakowie król Władysław IV zatwierdził dokument zawierający przywilej na młyn w Strochcicach, z którego korzystali również inni mieszkańcy pobliskich wiosek.

Szewce

Nazwa wsi wywodzi się stąd, iż szewcy we wsi wykonywali buty dla potrzeb mieszkańców grodu. W drugiej połowie XIII wieku wieś nabyta została przez opactwo cysterskie z Koprzywnicy. Po kasacie klasztoru i upadku powstania styczniowego po 1864 roku Szewce należały do Majoratu donacji samborzeckiej. Taki stan przynależności terytorialnej trwał do 1918 roku. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości zniesiono donacje, Szewce podzielono na 9 kolonii, a wieś należała do gminy Samborzec.

Śmiechowice

Wieś ta ma dość bogatą przeszłość. Była ona wymieniana w dokumentach z roku 1118 pod nazwą "Solinechowice". W akcie Patriarchy Jerozolimskiego wymienione są dziesięciny nadane przez biskupa Gadkę ze wsi "Snidechwic et Srampe".

W roku 1508 wieś należała do Marcina ze Skotnik. Była to wieś szlachecka z dworem, kmieciami i zagrodami przynależna do parafii i gminy Samborzec. Od roku 1814 wieś należała do szpitala św. Ducha i św. Hieronima w Sandomierzu.

Przez wioskę przebiega odnowiona trasa Małopolskiej Drogi św. Jakuba z Sandomierza do Tyńca, która jest odzwierciedleniem dawnej drogi średniowiecznej do Santiago de Compostella (Hiszpania).

Wielogóra

W XV w. wieś ta była własnością Oleśnickiego herbu Dębno. W tamtych czasach była w tej miejscowości karczma. W roku 1578 część Wielogóry, zwana Dębiany, należała do Szelikowskiego, a pozostała część była własnością Węchodłowskiego. Był w tej miejscowości również folwark. Obecnie te dwa osiedla łączy jedno sołectwo pod nazwą wsi Wielogóra.

Zajeziórze

Nazwa ta funkcjonuje od 2000 roku. Wcześniej miejscowość nazywana była Zajezierzem. W połowie XV wieku wieś Zajeziórze należała do parafii Samborzec i była własnością Trestbki herbu Gryf. Był tu folwark rycerski oraz wiatrak. W XVI wieku wioska należała do rodziny Skotnickich. W drugiej połowie XVII wieku właścicielem Zajeziorza był Krzysztof Skotnicki. Natomiast już w 1789 roku wieś Zajeziórze należała do Józefa Konopki – syna Adama, skarbnika łomżyńskiego. Józef Konopka był łowczym dziedzicznym, do niego należała także część Bogorii.

W czasie międzywojennym Zajeziórze posiadało 1-klasową Publiczną Szkołę Powszechną, która istniała pod tą nazwą do 1945 r. Szkoła ta mieściła się w wynajętej Sali u Pana Jana Roga.

Zawierzbie

Pierwsze wzmianki o miejscowości, znajdują się w akcie nadania krakowskiego kasztelana Żegoty z 1292 roku, zgodnie z którym miejscowość wraz z Polanowem, i Głazowem był uposażeniem utworzonego w Sandomierzu kościoła i szpitala Świętego Ducha. Nazwa miejscowości nawiązuje do gęsto porastających te okolice wierzb. Częste wylewy rzeki Wisły były bezpośrednim powodem słabego osiedlania się ludności na tym terenie. Mieszkańcy wioski trudnili się głównie rybołówstwem i wikliniarstwem. Od XVIII wieku do grudnia 1835 roku wieś należała do biskupów krakowskich. Od 1 stycznia 1972 roku Zawierzbie należy do gminy Samborzec.

Zawisielcze

Leży w dolinie rzek Wisły i Koprzywianki. Nazwa miejscowości nawiązuje właśnie do jej położenia – za Koprzywianką, którą dawniej nazywano Wiselką. W związku ze swoim położeniem od niepamiętnych czasów wioska narażona była na wylewy obu tych rzek. Zawisielcze jest jedną z mniejszych wsi w gminie Samborzec. Od czasów średniowiecza do 1904 roku wioska stanowiła przedmieście Sandomierza i była administracyjnie z nim związana. Po tej dacie, za zgodą caratu, Komitet Ministrów zgodził się na odłączenie kilku miejscowości od Sandomierza i przyłączenie ich do wiejskich gmin: Dwikóz, Samborca i Wilczyc. Wieś umownie dzieli się na dwie części, tj. Błonie i Jatki. Błonie to pola i łąki wzdłuż wałów, od strony mostu na Koprzywiance do centrum wsi. Jatki obejmują pola na Starej Wsi.

Złota

Jest jedną z najstarszych miejscowości w gminie Samborzec i ma bardzo bogatą i ciekawą historię. To tutaj odkryto pierwsze grodzisko neolityczne sprzed około 7 tys. lat. Nad miejscowością góruje samotny kurhan „Kwacała”, położony pomiędzy Milczanami, Złotą i Andruszkowicami, stojący na najwyższym wzniesieniu krawędzi Wyżyny Sandomierskiej. W bliskiej odległości kurhanu przez miejscowość Kolonie Złota i Górki przebiega droga św. Jakuba z Sandomierza do Tyńca, która jest odzwierciedleniem dawnej średniowiecznej drogi do Santiago de Compostela.

Żuków

W XV wieku właścicielami Żukowa byli Warsius i Jan, herbu Rawa. Natomiast już w 1564 roku wieś Żuków w dokumentach odnotowana jest jako wieś królewska. W tym czasie na terenie gminy znajdowały się trzy wioski nazywane królewsczyznami, będące własnością monarchy: Samborzec, Żuków i Życ. W 1590 roku weszły one w skład tzw. ekonomii sandomierskiej, którą zarządzał starosta. W latach 1600-1720 starostwo było w rękach rodu Lubomirskich, a następnie rodu Ossolińskich.

5.3 Obiekty z terenu Gminy Samborzec wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Świętokrzyskiego

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wpis do rejestru zabytków, prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, jest jedną z form ochrony obiektów zabytkowych. Podstawą wpisu jest decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydana z urzędu, na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek.

W rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego z terenu gminy Samborzec znajduje się 14 obiektów, tj. 11 zabytków nieruchomych, 1 obiekt ruchomy i 2 stanowiska archeologiczne. Znajdują się one w miejscowościach: Chobrzany, Jachimowice, Samborzec, Skotniki, Złota, Gorzyczany. Ich stan jest zróżnicowany.

Szczegółowe dane dotyczące obiektów zawiera tabela 1.

Tabela 1. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego.

Lp.	Obiekt zabytkowy		Miejscowość	Numer w rejestrze
1	Cmentarz parafialny		Chobrzany	A.711
2	Park		Jachimowice	A.712
3	Obiekty wchodzące w skład zespołu	Kościół parafialny pw. Trójcy Przenajświętszej	Samborzec	A.714/1
4		Plebania	Samborzec	A.714/2
5		Dzwonnica	Samborzec	A.714/3
6	Najstarsza część cmentarza parafialnego		Samborzec	A.715
7	Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela		Skotniki	A.716
8	Cmentarz parafialny		Skotniki	A.717
9	Obiekty wchodzące w skład zespołu	Dwór	Skotniki	A.718/1
10		Park	Skotniki	A.718/2
11		Fosa	Skotniki	A.718/3
12	Kurhan pradziejowy		Gorzyczany	294/A
13	Kurhan pradziejowy tzw. Kopiec Kwaczała		Złota	273/A
14	Pomnik Powstańców Listopadowych		Złota	446 B

Źródło: Na podstawie danych WUOZ w Kielcach.

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu terytorialnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

Ewidencja zabytków znajdujących się na terenie gminy została sporządzona przy pomocy wykazu zabytków nieruchomych wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków, na podstawie badania terenowego i aktualizacji powyższego wykazu oraz na podstawie kart ewidencji stanowisk archeologicznych.

Szczegółowe informacje o zabytkach, oraz dokumentację fotograficzną zawiera gminna ewidencja zabytków, która została przyjęta Zarządzeniem nr 80/2016 Wójta Gminy Samborzec z dnia 14 listopada 2016 r. W sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Samborzec i jest stale weryfikowana i aktualizowana.

Na terenie Gminy Samborzec znajduje się wiele kapliczek, krzyży przydrożnych czy figur. Wznoszenie ich przy drogach jest zwyczajem bardzo starym i szeroko praktykowanym, nie tylko w tym regionie ale i w całym kraju. Wykonane są z drewna, cegły bądź kamienia i datowane od XVIII w. do początków XX w. Ich budowanie wiązało się z lokalną tradycją oraz religią, powstawały na pamiątkę ważnych wydarzeń historycznych, różnych zdarzeń rodzinnych, panujących chorób czy wojen. Miały charakter dziękczynny, błagalny a nieraz odstraszały. Opiekę nad tymi obiektami sprawuje miejscowa ludność.

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową, a którego rozpoznanie może odbywać się przede wszystkim w toku badań archeologicznych.

Zabytki archeologiczne stanowią źródło wiedzy o początkach osadnictwa na terenie gminy, odnoszą się do najdawniejszych czasów i początków działalności człowieka na danym terenie. Rozpoznanie archeologiczne gminy nastąpiło w oparciu o Archeologiczne Zdjęcie

Polski (AZP). W ramach AZP całe terytorium Polski podzielone jest na prostokąty, na których wykonywana jest inwentaryzacja i opracowanie stanowisk archeologicznych.

Gmina Samborzec leży na pięciu obszarach AZP o numerach: 89-73, 90-71, 90-72, 90-73, 91-72. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Samborzec przedstawiono w aneksie, który zawiera 278 stanowisk. Zbiór ten ma charakter zbioru otwartego i jest nieustannie aktualizowany w oparciu o nowe badania i odkrycia oraz weryfikację wcześniejszych stanowisk.

5.5 Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która obok treści składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz z jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa.

Do najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Samborzec należą:

1. Kościół Parafialny pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Samborcu;
2. Kościół Parafialny pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela w Skotnikach;
3. Zespół dworsko - parkowy w Skotnikach.

5.5.1 Kościół Parafialny pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Samborcu

Rys. 3. Kościół Parafialny w Samborcu

Kościół Parafialny w Samborcu został prawdopodobnie wybudowany w połowie XIII w. przez Pawła z Samborca. W czasie wojen szwedzkich kościół został zniszczony. Od 1688 r. rozpoczęto odbudowę, która trwała do 1691 r. W tym czasie kościół został powiększony przez dobudowanie nawy i przekształcenie prezbiterium. W 1880 r. dobudowano zakrystię, kruchtę oraz wzniesiono dzwonnice. Plebania powstała w 1922 r. a w roku 1956 wybudowano przy niej kaplicę.

Obecnie w skład zespołu kościelnego p.w. Trójcy Przenajświętszej w Samborcu wchodzi: kościół, dzwonnica, ogrodzenie oraz plebania i kaplica.

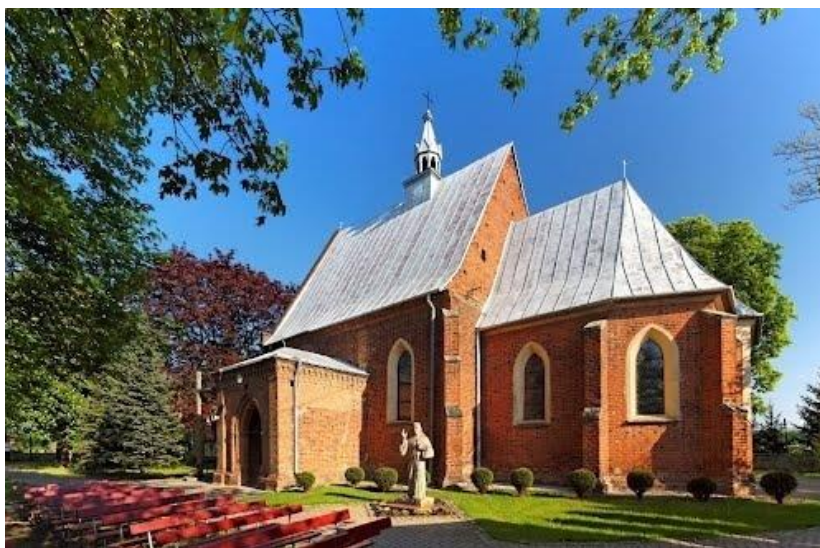
Zespół zlokalizowany jest w centrum wsi na górującym nad doliną Wisły wzniesieniu, po północnej stronie drogi Koprzywnica-Sandomierz. Szczyt wzniesienia zajmuje orientowany kościół, na południowy-zachód od niego wzniesiono dzwonnice. Plebania została usytuowana na południowym stoku wzniesienia, frontem do ulicy. Na zachód od plebani wzniesiono kaplicę. Wejście do kościoła prowadzi po południowej stronie zbocza – schodami, a po zachodniej - drogą dojazdową.

Kościół parafialny jest budowlą barokową z romańskimi pozostałościami (z XIII w.) w murach prezbiterium. Nawę kościelną zbudowano na rzucie zbliżonym do elipsy. Prezbiterium na rzucie prostokąta zakończonego półkolistą absydą, po bokach prezbiterium - prostokątne zakrystie, od południa do nawy przylega kwadratowa kruchta. Korpus nawowy jest eliptyczny nakryty dwuspadowym dachem, bryła prezbiterium jest prostopadłościenna

zakończona półkolistą absydą, ściany nawy i prezbiterium mają tę samą wysokość, dach jest jednak niższy, dwuspadowy, nad absydą - pół stożkowy. Zakrystie są prostopadłościenne, sięgają około 2/3 wysokości prezbiterium, nakryte są dachami pulpitowymi, kruchta ma wysokość zakrystii, nakryta jest dachem dwuspadowym. Od zachodu dach korpusu zasłonięty jest trójkątnym szczytem, od wschodu, na kalenicy ustawiona jest wieloboczna wieżyczka na sygnaturkę.

Dzwonnica neobarokowa z dwoma dzwonami: gotyckim (XIV w.) i renesansowym (1597r.). Budowla powstała na rzucie kwadratu ze ściętymi narożami, bryła jest prostopadłościenne, dwukondygnacyjna nakryta dachem wielopołaciowym zwieńczonym wieżyczką z sygnaturką i krzyżem.

5.5.2 Kościół Parafialny pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela w Skotnikach

Rys. 4. Kościół Parafialny w Skotnikach

W Skotnikach znajduje się kościół pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela. Sama parafia w Skotnikach wzmiankowana była w dokumentach pochodzących z 1323 r. jako własność Bogoriów Skotnickich (od 1944 r.). Pierwszy murowany kościół ufundował w 1347 r. Jarosław Bogoria - bp gnieźnieński. Konsekracja kościoła odbywa się w 1370 r. Pierwszy gruntowny remont przeprowadzono w 2 połowie XVIII w., wtedy też dobudowano kruchtę, przedsionek i drugą kondygnację nad zakrystią. Drewnianą zakrystię zastąpiono murowaną, ustawiono figurę św. Jana Chrzciciela. W XIX w. przekształcony został zachodni szczyt kościoła, na kalenicy dachu wzniesiono sygnaturkę, a cały zespół kościelny został otoczony kamiennym murem. Już w XX w. wybudowano plebanię. Obecnie w skład zespołu kościoła parafialnego p.w. św. Jana

Chrzciela w Skotnikach wchodzi: kościół, dzwonnica, figura św. Jana Chrzciela i ogrodzenie.

Niestety nie zachował się dokument erekcyjny kościoła, a daty powstania kościoła nie podają ani współczesny Jarosławowi kronikarz Janko z Czarnkowa, ani Długosz. W inwentarzu kościoła z 1892 r. zanotowano, że dokumenty dotyczące wzniesienia i konsekrowania kościoła zabrał Rząd Austriacki. Prawdopodobny jest rok 1347, który wymienia ks. Jan Wiśniewski w swoim opracowaniu kościołów dekanatu sandomierskiego. Na pewno stało się to między rokiem 1342, kiedy Jarosław został arcybiskupem gnieźnieńskim, a rokiem 1355 - datą uposażenia kościoła dziesięciną przez biskupa krakowskiego Bodzantę. Wybudowany wówczas kościół różnił się nieco wyglądem od obecnego. Nawa przykryta była drewnianym stropem, prezbiterium było sklepienie, a od północy przylegała niewielka zakrystia. Wejście do kościoła w ścianie południowej nie było poprzedzone kruchtą. Wnętrze nawy oraz prezbiterium ozdabiał malowidła - świadczą o tym ich pozostałości widoczne nad obecnym sklepieniem nawy. Nie zachowały się żadne przekazy na temat wyposażenia kościoła: jedynym śladem jest malowidło ze sceną Ukrzyżowania w północnej części ściany wschodniej nawy, które było retabulum ołtarzowym. Po zakończeniu tych prac kościół konsekrowano około 1370 r. „w pierwszą niedzielę po św. Marcinie”.

Około roku 1582 wewnątrz kościoła ozdobiono polichromiami, zachowanymi w podłuczach tarczy i na sklepieniu prezbiterium. Wzmocniono również filar wspierający sklepienie i ozdobiono go polichromią.

Wiek XVII przyniósł istotne zmiany w wyglądzie wnętrza kościoła. Obramienia okien oraz arkada łuku tęczowego otrzymały stiukowe dekoracje. Filar środkowy ponownie został obudowany w kształt czworoboku. Ścianki obudowy filara zwieńczone były profilowaniem i dekoracją w formie rokokowych muszli. Na wschodniej ścianie obudowy umieszczono kartusz ze sceną Chrztu Chrystusa. Nad tęczą było „Oko Opatrzności” w promieniach i chmurach, nad ołtarzami hierogramy Marii i Chrystusa, na ścianie południowej nowy kartusz z herbami Nałęcz i Janina oraz rok 1774.

Pod koniec XIX wieku wzniesiona została nowa dzwonnica - murowana w stylu romańskim z kamienia piaskowca, zewsząd oszabrowana, pokryta żelazną blachą belgijską.

Elementy zespołu kościelnego ustawione są na wspólnej osi, orientowane w kierunkach wschód-zachód. Oś kościoła, którego główna fasada skierowana jest na zachód, również pokrywa się z tą osią. Przed nim umiejscowiona jest dzwonnica, a przed nią figura. Główna brama wejściowa znajduje się w południowo-zachodnim narożu ogrodzenia, zaś drugie wejście (boczne) znajduje się w murze po południowej stronie.

Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela jest budowlą gotycką, zachowaną prawie w niezmienionej formie. Jest wybudowany z cegły w układzie polskim. Kościół jest przykładem niewielu w Polsce jedno filarowego korpusu kościelnego. Znaczy to, że sklepienie wsparte jest na filarze usytuowanym w środku korpusu. Kościół jest nawowy, prostopadłościenny, nakryty dachem dwuspadowym. Prezbiterium jest niższe i węższe od nawy, od północy przylega do niego dwukondygnacyjna zakrystia. Całość nakryta jest odrębnym, wielopołaciowym dachem. Do południowej ściany nawy dobudowana jest prostopadłościenna kruchta, niższa od prezbiterium i nakryta osobnym dachem. Sklepienie w nawie jest gwiaździste, prezbiterium nakryte jest sklepieniem krzyżowo - żebrowym, zaś zakrystia nakryta jest dwoma przęsłami sklepienia krzyżowo - żebrowego. W przedsionku znajdują się kręcone schody prowadzące do skarbczyka. Wyposażenie wnętrza jest rokokowe, wykonane około 1770 r.

Dzwonnica pochodzi z lat 70-tych XVII w., posiada cechy stylu barokowego. Bryła jest prostopadłościenna, dwukondygnacyjna, na rzucie kwadratu ze ściętymi narożami, nakryta dachem brogowym zwieńczonym iglicą z krzyżem.

5.5.3 Zespół dworsko - parkowy w Skotnikach

Rys. 5. Dworek w Skotnikach

Posiadłość co najmniej od pierwszej połowy XIV w. do 1945 r. w rękach Bogoriów Skotnickich. Dwór wraz z otaczającym go parkiem krajobrazowym z resztkami starodrzewiu położony wśród łęgów doliny Wisły, na obszernym, niewysokim wzniesieniu, otoczonym pozostałościami fosi i wału, z resztkami parku. Zniszczony w 1945 r., odnowiony 1948-49. Zwrócony frontem na południowy-wschód, parterowy, podpiwniczony. Korpus budynku

z końca XVIII w., drewniany, otynkowany, na rzucie prostokąta. Przy jego bokach krótszych cztery murowane, kwadratowe alkierze z 2 poł. XVII w. lub początek XVIII w. o grubych murach, wysunięte wydatnie przed lico elewacji frontowej i ogrodowej. Z boków, w przestrzenie między alkierzami wbudowano późniejsze sionki. Od frontu pośrodku płytki ryzalit z nadbudowanym ok. poł. XIX w. drewnianym piętrem, ryzalit od tyłu wzniesiony w 1945-49. Wnętrze dwutraktowe, w alkierzach po jednej izbie. Dwa kominki w obramieniach z końca XVIII w. Pod korpusem korytarzowe starsze piwnice murowane z kamienia, sklepione kolebkowo. Tylne naroża alkierzy i naroża przy wejściu południowo-zachodnim wsparte wydatnymi, skośnymi szkarpami. Ściany alkierzy zwieńczone gzymsami. Na korpusie dach łamany polski, gontowy, pary alkierzy kryte wspólnymi dachami czterospadowymi. W więźbie użyte belki stropowe z polichromią w kwiaty z XVIII w. Dwór alkierzowy z XVII wieku murowany, przebudowywany pod koniec XVIII wieku.

Dwór był przebudowywany pod koniec XVIII wieku. Kryty gontem stanowi przykład typowego polskiego budownictwa dworskiego. Podczas wojny dwór był ośrodkiem lokalnego dowództwa AK. Rodzina Skotnickich musiała opuścić swoją siedzibę rodową pod koniec 1944 r. Po wojnie dwór wyremontowano, umieszczając w nim szpital. W latach 60. strawił go pożar. Po odbudowie w latach 80. dwór oddano na potrzeby oświaty. W roku 1997, Radni Gminy Samborzec podjęli jednogłośnie uchwałę o oddaniu dworu z parkiem i resztą fosi rodzinie Skotnickich. Właścicielem został syn przedwojennego właściciela Maksymilian Skotnicki, geograf, wykładowca na Uniwersytecie Warszawskim. Obecnie synowie Maksymiliana są prawnymi właścicielami dworu.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju.

Poniżej została przedstawiona analiza SWOT, która skoncentrowana jest wokół problematyki zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego Gminy Samborzec.

Mocne strony (S):

- położenie gminy przy głównych szlakach komunikacyjnych;

- aktywna i różnorodna działalność kulturalna i prężnie działający GOK;
- aktywna działalność Gminnej Biblioteki Publicznej, szkół;
- aktywnie działające KGW, OSP i inne lokalne stowarzyszenia;
- lokalne tradycje i zwyczaje kultywowane wśród mieszkańców;
- działalność regionalistów;
- zachowanie tradycyjnych świąt kościelnych wraz z obrzędowością oraz upamiętnianie ważnych dla regionu wydarzeń historycznych;
- infrastruktura gminy;
- liczne organizacje i stowarzyszenia działające na terenie gminy;
- bogata historia terenu gminy oraz całej Sandomierszczyzny i licznie występujące tu zabytki budownictwa i architektury oraz stanowiska archeologiczne, w tym wpisane do rejestru zabytków;
- dbałość mieszkańców poszczególnych miejscowości o krzyże, kapliczki przydrożne, figurki oraz miejsca pamięci narodowej.

Słabe strony (W):

- problemy finansowe mieszkańców;
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna;
- ograniczone środki w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- niekorzystne tendencje demograficzne (spadek liczby mieszkańców i demograficzne starzenie się społeczności lokalnej);
- emigracja młodych;
- zbyt mało terenów zielonych przeznaczonych pod rekreację;
- zagrożenie powodziowe.

Szanse i możliwości rozwoju (O):

- uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w strategiach i programach gminnych;
- organizowanie konkursów i plenerów malarskich, fotograficznych, konkursów literackich;
- wykorzystanie Sandomierza dla promocji gminy;
- odtwarzanie tradycyjnych zawodów i rzemiosł, pielęgnacja folkloru oraz rodzimych tradycji, zwyczajów i obyczajów;

- pozyskanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie;
- nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami;
- stworzenie cyklicznych i okolicznościowych przedsięwzięć, imprez promujących zabytki;
- wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego jako jednej z atrakcji regionu;
- kształtowanie wrażliwości na kulturę oraz edukacja regionalna dzieci i młodzieży;
- rozbudowa agroturystyki;
- odrestaurowanie obiektów zabytkowych;
- szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych gminy, przyciągająca turystów.

Zagrożenia i bariery (T):

- brak świadomości mieszkańców odnośnie konieczności zachowania tradycyjnej zabudowy i właściwego odnawiania zabytków architektonicznych;
- kryzys gospodarczy i związane z nim ograniczenie inwestycji;
- niskie środki budżetowe;
- zagrożenie nieprzewidywalnością warunków atmosferycznych – możliwe podtopienia i powodzie;
- emigracja mieszkańców gminy, szczególnie młodych;
- klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe;
- nieprawidłowo prowadzone prace konserwatorskie przydrożnych figur i krzyży (malowanie farbą olejną);
- niechęć właścicieli do obejmowania ochroną konserwatorską należących do nich obiektów zabytkowych.

7. Założenia programowe, priorytety i kierunki działań

Celem niniejszego programu jest stworzenie wieloletniej strategii ochrony zabytków znajdujących się na terenie Gminy Samborzec. Strategicznym celem Programu jest zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy dla obecnych i przyszłych pokoleń, w celu budowania i utrwalania poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymania ładu przestrzennego, podnoszenia potencjału gminy dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego.

Poniżej przedstawiono priorytety, kierunki działań i zadania Programu Opieki nad Zabytki Gminy Samborzec na lata 2024 – 2027:

Priorytet 1: Ochrona i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i poprawa stanu ich zachowania oraz przeprowadzenie działań zwiększających atrakcyjność zabytków.

Zadania:

1. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich i restauratorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność gminy;
2. Ocena oraz kontrolowanie stanu technicznego i sposobu użytkowania zabytków stanowiących własność gminy;
3. Zabezpieczenie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków przed pożarem, zalaniem, kradzieżą;
4. Starania o pozyskanie środków spoza budżetu na rewaloryzację, zmianę sposobu użytkowania lub adaptację do nowych funkcji;
5. Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy;
6. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na opiekę nad zabytkami będących własnością różnych podmiotów oraz na prowadzenie działań kultywujących lokalne dziedzictwo;
7. Prowadzenie bieżących prac porządkowych i dbałość o otoczenie przydrożnych krzyży, figur i kapliczek.

Priorytet 2: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań: Kształtowanie struktur przestrzennych gminy z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz zasad ochrony środowiska.

Zadania:

1. Egzekwowanie zapisów określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku uchwalania nowych planów uwzględnianie ochrony obiektów zabytkowych;
2. Dbłość o zagospodarowane tereny zielone, parki, cmentarze, pomniki i Miejsca Pamięci;
3. Kształtowanie świadomości mieszkańców odnośnie dbałości o własne gospodarstwo oraz najbliższą okolicę;
4. Walka z samowolą budowlaną;
5. Zachowanie historycznego nazewnictwa w odniesieniu do przysiółków, wsi.

Priorytet 3: Dokumentacja i badanie oraz edukacja, popularyzacja i promocja, dziedzictwa kulturowego gminy

Kierunek działań 1: Dokumentacja i badanie historii zabytków z terenu gminy.

Zadania:

1. Systematyczna weryfikacja obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, oraz jej aktualizowanie przez wpisywanie nowych zabytków, lub wykreślanie z ewidencji obiektów nieistniejących albo tych, które zatraciły swój charakter.
2. Wspieranie badań historycznych.
3. Prowadzenie dokumentacji obiektów zabytkowych.
4. Kontynuowanie działań w kierunku eksponowania obiektów zabytkowych poprzez umieszczanie przy nich tablic informacyjnych (również w języku angielskim).

Kierunek działań 2: Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu.

Zadania:

1. Współpraca w organizowaniu zajęć w przedszkolach i szkołach z tematyki regionalnej celem upowszechniania wiedzy o regionie, jego historii i tradycji.
2. Organizowanie zajęć terenowych powiązanych z poznawaniem krajobrazu kulturowego i miejsc związanych z historią.
3. Organizowanie konkursów (fotograficznych, plastycznych, literackich i innych) związanych z dziedzictwem kulturowym gminy.
4. Wydawanie i wspieranie wydawania publikacji poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego, aktualizacja witryny internetowej poświęconej tematyce zabytkowej i kulturalnej Gminy.
5. Organizowanie imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom Gminy i regionu wartości historyczne Gminy.
6. Wykorzystanie GOK, szkół, organizacji pozarządowych dla budowania świadomości regionalnej oraz do popularyzacji wiedzy o ochronie zabytków.

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Założeniem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec jest właściwa ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym gminy oraz jego wykorzystaniem dla rozwoju gospodarczego, społecznego i przestrzennego. Objęte nim cele i działania będą realizowane przez Gminę Samborzec, niemniej jego wdrażanie wymaga współpracy wszystkich podmiotów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, środowiska naturalnego, rozwoju infrastruktury i turystyki, a przede wszystkim właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Realizacja założeń programowych będzie dokonywana przy pomocy następujących instrumentów:

1) instrumentów prawnych:

- wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- sporządzanie i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy;
- uwzględnianie w strategiach, koncepcjach planach opracowywanych przez Gminę Samborzec zagadnień związanych z ochroną zabytków.

2) instrumentów finansowych:

- finansowanie prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych będących własnością Gminy Samborzec;
- udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach;
- pozyskiwanie dotacji zewnętrznych oraz korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich.

3) instrumentów koordynacji:

- realizacja strategii, projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w programach opieki nad zabytkami: powiatowym, wojewódzkim i krajowym;
- współpraca z ośrodkami naukowymi, organizacjami pozarządowymi i kościołami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

4) instrumenty społeczne:

- organizowanie i wspieranie działań edukacyjnych związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, informacja na temat znaczenia dziedzictwa kulturowego;
- współdziałanie z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych;
- promocja realizowanych w ramach Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec działań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.

5) instrumenty kontrolne:

- aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków oraz stały monitoring zachowania stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz stanu zagospodarowania przestrzennego;
- aktualizacja programu opieki nad zabytkami wynikająca z czteroletniego okresu jego obowiązywania.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji gminnego programu:

- poziom wydatków budżetu gminy na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami;
- ilość złożonych wniosków o wsparcie finansowe na rzecz działań z zakresu ochrony zabytków;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez właścicieli zabytkowych obiektów;
- ilość nowych obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- ilość
- opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;
- ilość zrealizowanych wydarzeń kulturalnych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego gminy;
- ilość sporządzonych lub zaktualizowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- ilość przeprowadzonych konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jej zabytki i wystaw.

Głównym odbiorcą Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Samborzec jest lokalna społeczność, która winna odczuć pozytywne efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, ale i ogółu mieszkańców gminy. Nie można zapominać także, że wiele działań realizowanych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami służy i jest adresowanych do osób odwiedzających gminę.

Niniejszy program ma pomagać w planowaniu i realizowaniu działań mających na celu prowadzenie badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz popularyzacji i promocji dziedzictwa kulturowego gminy.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury „W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”.

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać finansowaniu, tj.:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;

15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;

17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Gminy mogą być finansowane ze środków własnych gminy jak i źródeł zewnętrznych.

1. Źródła zewnętrzne:

- dotacje i programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów;
- dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- dotacje wojewódzkie i powiatowe;
- inne źródła.

2. Źródła zewnętrzne zagraniczne:

- Środki unijne w ramach funduszy strukturalnych;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- Program Infrastruktura i Środowisko;
- Źródła poza unijne.

Wskazane powyżej źródła finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie gminy mają jedynie charakter informacyjny, prezentujący przykładowe możliwości ich finansowania.

Aneks

Wykaz zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Samborzec

Lp.	Miejscowość	Obiekt zabytkowy	Datowanie
1.	Andruszkowice	Figura przydrożna	1793 r.
2.	Andruszkowice	Figura przydrożna	1902 r.
3.	Bogoria Skotnicka	Krzyż	1896 r.
4.	Bogoria Skotnicka	Krzyż	1904 r.
5.	Bystrojowice	Krzyż	1946 r.
6.	Chobrzany	Kościół parafialny pw. Św. Jana Ewangelisty i św. Marty	1870-1872
7.	Chobrzany	Kaplica cmentarna	1850 r.
8.	Chobrzany	Cmentarz parafialny	XIX w.
9.	Chobrzany	Krzyż	1887 r.
10.	Chobrzany	Figura przydrożna	1901 r.
11.	Chobrzany	Krzyż	1935 r.
12.	Faliszowice	Figura przydrożna	1926 r.
13.	Gorzyczany	Figura	1886 r.
14.	Gorzyczany	Krzyż	1886 r.
15.	Gorzyczany	Kapliczka drewniana	1900 r.
16.	Gorzyczany	Figura	1904 r.
17.	Jachimowice	Park dworski	XVIII w.
18.	Janowice	Krzyż	1883 r.
19.	Janowice	Krzyż	1908 r.
20.	Janowice	Figura	1928 r.
21.	Kobierniki	Kapliczka św. Jana Nepomucena	I p. XIX w.
22.	Kobierniki	Figura	1918 r.
23.	Kobierniki	Figura	1925 r.
24.	Koćmierzów	Figura	koniec XIX w.
25.	Łojowice	Figura	1922 r.
26.	Milczany	Krzyż	1868 r.
27.	Milczany	Figura	1929 r.
28.	Ostrołęka	Krzyż	1914 r.
29.	Polanów	Krzyż	II p. XIX w.
30.	Polanów	Krzyż	II p. XIX w.
31.	Polanów	Krzyż	1910 r.
32.	Polanów	Krzyż	1917 r.
33.	Ryłowice	Figura	II p. XIX w.
34.	Samborzec	Kościół parafialny pw. Św. Trójcy	XIII w.
35.	Samborzec	Dzwonnica	1880 r.
36.	Samborzec	Kaplica przy kościele p.w. św. Trójcy	1956 r.
37.	Samborzec	Plebania	1922 r.
38.	Samborzec	Najstarsza część cmentarza parafialnego	XIX w.
39.	Samborzec	Figura	II p. XIX w.
40.	Samborzec	Krzyż	1880 r.
41.	Samborzec	Krzyż	1888 r.
42.	Samborzec	Krzyż	1893 r.
43.	Samborzec	Krzyż	1907 r.

44.	Samborzec	Figura	1910 r.
45.	Skotniki	Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela	XIV w.
46.	Skotniki	Dzwonnica	XVII w.
47.	Skotniki	Figura św. Jana Chrzciciela	XVII w.
48.	Skotniki	Cmentarz parafialny	XIX w.
49.	Skotniki	Zespół dworsko-parkowy	XVII w.
50.	Skotniki	Krzyż	1875 r.
51.	Skotniki	Krzyż	1885 r.
52.	Strohcice	Krzyż	1890 r.
53.	Strohcice	Figura	1917 r.
54.	Strohcice	Figura	1920 r.
55.	Szewce	Figura	1932 r.
56.	Szewce	Krzyż	1940 r.
57.	Szewce	Kapliczka drewniana	1945 r.
58.	Śmiechowice	Krzyż	1865 r.
59.	Śmiechowice	Krzyż	1947 r.
60.	Wielogóra	Figura	1886 r.
61.	Wielogóra	Krzyż	1924 r.
62.	Wielogóra	Krzyż	1926 r.
63.	Zajeziórze	Figura	1827 r.
64.	Zajeziórze	Krzyż	1905 r.
65.	Zawierzbie	Kapliczka kamienna	1873 r.
66.	Zawierzbie	Figura	1948 r.
67.	Zawierzbie	Krzyż	1948 r.
68.	Zawisłcze	Figura	1949 r.
69.	Złota	Krzyż	1835 r.
70.	Złota	Krzyż	1902 r.
71.	Złota	Figura	1938 r.
72.	Żuków	Krzyż	1803 r.
73.	Żuków	Figura	1908 r.
74.	Żuków	Krzyż	1909 r.
75.	Szewce	Kapliczka z Jezusem Miłosiernym	1959 r.

Stanowiska archeologiczne na terenie Gminy Samborzec

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia
1	Kobierniki	89-73	65	Cmentarzysko szkieletowe	Gr. krakowsko sandomierska
2	Kobierniki	89-73	66	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit
3	Łojowice	89-73	77	Osada	Wczesne średniowiecze
4	Kobierniki	89-73	129	Ślad osadnictwa	Neolit
5	Strohcice	89-73	127	Ślad osadnictwa	Neolit
6	Strohcice	89-73	128	Ślad osadnictwa Osada Osada Osada	Późny neolit Późny neolit I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu
7	Kobierniki	89-73	130	Ślad osadnictwa	Późny neolit
8	Kobierniki	89-73	131	Ślad osadnictwa	Neolit
9	Kobierniki	89-73	132	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa Osada	Neolit V okres epoki brązu X – XI w. XIII – XIV w.
10	Kobierniki	89-73	133	Ślad osadnictwa	Neolit
11	Kobierniki	89-73	134	Ślad osadnictwa	Średni neolit
12	Kobierniki	89-73	135	Cmentarzysko kurhanowe	Neolit

13	Kobierniki	89-73	136	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Neolit X – XI w.
14	Kobierniki	89-73	137	Ślad osadnictwa	Średni neolit
15	Kobierniki	89-73	138	Grób	
16	Kobierniki	89-73	139	Ślad osadnictwa	Neolit
17	Kobierniki	89-73	140	Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu
18	Kobierniki	89-73	141	Ślad osadnictwa	Neolit
19	Milczany	89-73	142	Ślad osadnictwa	V okres epoki brązu
20	Milczany	89-73	143	Ślad osadnictwa	Neolit
21	Milczany	89-73	144	Osada Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Średni neolit I-II okres epoki brązu Hall XII-XIII w. Nowożytn.
22	Milczany	89-73	145	Ślad osadnictwa	Średni neolit
23	Milczany	89-73	146	Ślad osadnictwa	XIV – XV w.
24	Milczany	89-73	147	Osada Osada	VI – VII w. XII – XIII w.
25	Milczany	89-73	148	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit I-II okres epoki brązu V okres epoki brązu

				Osada Osada Osada	VI – VII w. X – XII w. Po XIV w.
26	Milczany	89-73	149	Ślad osadnictwa	Neolit
27	Milczany	89-73	150	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Ok. XII w.
28	Milczany	89-73	151	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Późny neolit
29	Milczany	89-73	152	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
30	Milczany	89-73	153	Ślad osadnictwa	Neolit
31	Milczany	89-73	154	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Średni neolit Prah. Nieokr.
32	Milczany	89-73	155	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
33	Milczany	89-73	156	Ślad osadnictwa	Neolit
34	Milczany	89-73	157	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Neolit XV w.
35	Milczany	89-73	158	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	V okres epoki brązu OWR Prah. Nieokr.
36	Milczany	89-73	159	Ślad osadnictwa	Neolit
37	Milczany	89-73	160	Ślad osadnictwa	Neolit

38	Milczany „Górki Złockie”	89-73	161	Kurhan	Neolit
39	Milczany „Górki Złockie”	89-73	162	Grób z konstrukcją kamienną	Neolit
40	Milczany „Górki Złockie”	89-73	163	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Okres nowożytny
41	Milczany Kolonia	89-73	164	Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit I-II okres epoki brązu
42	Milczany Kolonia	89-73	165	Osada Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu Prah. Nieokr.
43	Milczany Kolonia	89-73	166	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
44	Milczany Kolonia	89-73	167	Osada Osada Ślad osadnictwa	Późny neolit VIII-X w. Ok. XIII w.
45	Milczany Kolonia	89-73	168	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa	Neolit Ok. X w. XII – XIII w.
46	Łojowice	89-73	182	Osada Ślad osadnictwa	Późny neolit Ok. XV w.
47	Łojowice	89-73	183	Osada	Środkowy neolit
48	Łojowice	89-73	184	Ślad osadnictwa	Neolit

49	Łojowice	89-73	185	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Środkowy neolit I-II okres epoki brązu
50	Łojowice	89-73	186	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu OWR
51	Andruszkowice	89-73	201	Ślad osadnictwa	Ok. XII w.
52	Janowice	90-71	297	Ślad osadnictwa	
53	Janowice	90-71	299	Ślad osadnictwa	
54	Janowice	90-71	300	Osada Osada Ślad osadnictwa	Neolit WS
55	Janowice	90-71	301	Ślad osadnictwa	
56	Janowice	90-71	302	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Neolit WS
57	Janowice	90-71	303	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	
58	Janowice	90-71	304	Ślad osadnictwa Osada	Wczesny neolit
59	Janowice	90-71	305	Osada	
60	Janowice	90-71	306	Ślad osadnictwa	
61	Janowice	90-71	307	Osada	

62	Janowice	90-71	308	Ślad osadnictwa	
63	Jachimowice	90-71	325	Osada	Kultura łużycka
64	Jachimowice	90-71	326	Osada Osada	Neolit Epoka brązu
65	Jachimowice	90-71	327	Ślad osadnictwa	
66	Jachimowice	90-71	328	Osada Osada Osada Ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych OWR Wczesne średniowiecze Nieokreślona
67	Gorzyczany	90-72	1/72	Osada Osada Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Starszy neolit Środkowy neolit Wczesny okres epoki brązu Późne średniowiecze
68	Gorzyczany	90-72	2/72	Osada Osada Osada Osada	Środkowy neolit Pradzieje Wczesne średniowiecze XIV-XV w.
69	Gorzyczany	90-72	3/72	Ślad osadnictwa Osada	Pradzieje XIII w.

70	Gorzyczany	90-72	4/72	Kurhan – grobowiec megalityczny Osada Cmentarzysko Osada	Neolit Neolit Wczesny okres epoki brązu Wczesne średniowiecze
71	Gorzyczany	90-72	8/72	Osada + grób Osada Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Wczesny okres epoki brązu Starszy okres epoki brązu
72	Żuków	90-72	16	Osada Osada Cmentarzysko Osada	Neolit Neolit Wczesny okres lateński Wczesne średniowiecze
73	Samorzec	90-72	24	Osada i cmentarzysko Osada Osada i cmentarzysko Cmentarzysko Cmentarzysko Osada i cmentarzysko Osada Osada	Wczesny neolit Wczesny neolit Późny neolit Młodszy neolit Młodszy neolit Wczesny okres epoki brązu Starszy okres epoki brązu IV okres epoki brązu

				Cmentarzysko Osada Osada i cmentarzysko	HaD-wczesny LT OWR XI-XIII w.
74	Samborzec	90-72	25	Grodzisko domniemane Kościół św. Trójcy	XII-XIII w. Od XIII w.
75	Faliszowice	90-72	27	Osada	XVII-XVIII w.
76	Faliszowice	90-72	28	Osada Ślad osadnictwa	Halsztat C-D XVI w.
77	Faliszowice	90-72	29	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
78	Faliszowice	90-72	30	Osada Ślad osadnictwa	Późny OWR XVI w.
79	Faliszowice	90-72	31	Osada	XVI w.
80	Bystrojowice	90-72	37	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa	Pradzieje Pradzieje XII-XIII w.
81	Bystrojowice	90-72	38	Osada Ślad osadnictwa	OWR Późne średniowiecze
82	Bystrojowice	90-72	39	Ślad osadnictwa	OWR B2-C1
83	Ryłowice	90-72	40	Osada Osada	Okres halsztacki XI-XII w.
84	Ryłowice	90-72	41	Ślad osadnictwa	Nieokreślona

85	Ryłowice	90-72	42	Ślad osadnictwa	V okres EB-HaC
86	Gorzyczany	90-72	43	Osada	Nieokreślona
87	Żuków	90-72	44	Osada Osada	Neolit Nieokreślona
88	Gorzyczany	90-72	45	Osad	Późne średniowiecze
89	Gorzyczany	90-72	46	Osada Osada Osada	HaC Nieokreślona Wczesne średniowiecze
90	Gorzyczany	90-72	47	Osada Osada	Środkowy neolit XIV-XV w.
91	Gorzyczany	90-72	48	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada	Wczesny neolit Wczesny okres epoki brązu OWR B2-C1
92	Gorzyczany	90-72	49	Ślad osadnictwa	XVI – I poł. XVII
93	Gorzyczany	90-72	50	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
94	Chobrzany	90-72	51	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
95	Chobrzany	90-72	52	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.
96	Chobrzany	90-72	53	Osada Osada	Środkowy neolit k. XIII – pocz. XIV w.
97	Chobrzany	90-72	54	Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit k. XIII – pocz. XIV w.

98	Chobrzany	90-72	55	Osada	Wczesny neolit
99	Chobrzany	90-72	56	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
100	Janowice	90-72	57	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
101	Chobrzany	90-72	58	Ślad osadnictwa	Paleolit górny
102	Gorzyczany	90-72	59	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.
103	Szewce	90-72	60	Ślad osadnictwa Osada	Wczesny neolit Wczesne średniowiecze
104	Gorzyczany	90-72	61	Osada	Środkowy neolit
105	Faliszowice	90-72	62	Osada	MOPR
106	Bystrojowice	90-72	63	Osada	OWR B2-C1
107	Bystrojowice	90-72	64	Osada	Późny OWR
108	Bystrojowice	90-72	65	Osada	XVI-XVII w.
109	Bystrojowice	90-72	66	Osada	XVII-XVIII w.
110	Bystrojowice	90-72	67	Osada	XIII w.
111	Gorzyczany	90-72	68	Ślad osadnictwa Osada	Nieokreślona XVI w.
112	Bystrojowice	90-72	69	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
113	Bystrojowice	90-72	70	Osada Osada Osada	Wczesny neolit Środkowy neolit Środkowy neolit
114	Bystrojowice	90-72	71	Osada	Nieokreślona

115	Bystrojowice	90-72	72	Ślad osadnictwa	Wczesny okres lateński
116	Żukow	90-72	73	Osada	Nieokreślona
117	Żuków	90-72	74	Osada	Wczesny neolit
118	Samborzec	90-72	75	Osada Ślad osadnictwa	Późny neolit Wczesny okres lateński
119	Faliszowice	90-72	76	Ślad osadnictwa Osada	Nieokreślona XVII w.
120	Faliszowice	90-72	77	Osada	XVII w.
121	Gorzyczany	90-72	78	Osada Osada	V okres epoki brązu – okres halsztacki Nieokreślona
122	Gorzyczany	90-72	79	Osada	Nieokreślona
123	Gorzyczany	90-72	80	Osada	Nieokreślona
124	Gorzyczany	90-72	81	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
125	Gorzyczany	90-72	82	Osada Osada Ślad osadnictwa	Neolit Nieokreślona Średniowiecze
126	Żuków	90-72	83	Osada Osada Osada Osada	Wczesny neolit Środkowy neolit Późny neolit Nieokreślona

				Cmentarzysko ciałopalne Osada	Okres halszacki XII-XII wiek
127	Żuków	90-72	84	Ślad osadnictwa	Okres wpływów rzymskich
128	Śmiechowice	90-72	85	Osada	Okres wpływów rzymskich
129	Żuków	90-72	86	Osada	Okres wpływów rzymskich B2-C1
130	Żuków	90-72	87	Osada	Późne średniowiecze
131	Żuków	90-72	88	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
132	Żuków	90-72	89	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny okres lateński XV w.
133	Samorzec	90-72	90	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Osada	Neolit Starszy okres epoki brązu MOPR-OWR B2 XII-XIII w.
134	Samorzec	90-72	91	Osada	MOPR
135	Żuków	90-72	92	Ślad osadnictwa	XV w.
136	Śmiechowice	90-72	93	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Nieokreślona XV-XVI w.
137	Śmiechowice	90-72	94	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Neolit Starszy okres epoki brązu XIV – XV w.

138	Skotniki	90-72	95	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	OWR B2-C1 XV – XVI w.
139	Szewce	90-72	96	Ślad osadnictwa	Starszy okres epoki brązu
140	Szewce	90-72	97	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
141	Szewce	90-72	98	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
142	Samorzec	90-72	102	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit
143	Samorzec	90-72	103	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
144	Samorzec	90-72	104	Ślad osadnictwa	Neolit
145	Samorzec	90-72	105	Ślad osadnictwa	Neolit
146	Wielogóra	90-72	106	Osada	Neolit
147	Wielogóra	90-72	107	Ślad osadnictwa	Neolit
148	Wielogóra	90-72	108	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
149	Śmiechowice	90-72	109	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
150	Wielogóra	90-72	110	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
151	Wielogóra	90-72	111	Ślad osadnictwa	Nieokreślona
152	Wielogóra	90-72	112	Osada	Okres wpływów rzymskich
153	Chobrzany	90-72	113	Osada Osada	Młodszy okres przedrzymski VIII – IX w.
154	Złota	90-73	1	Osada Osada	Wczesny neolit Środkowy neolit

				Cmentarzysko	Późny neolit
				Osada	Wczesny okres epoki brązu
				Cmentarzysko	Wczesny okres epoki brązu
155	Złota	90-73	2	Osada	Wczesny neolit
				Osada obronna	Neolit środkowy
				Cmentarzysko	Późny neolit
				Osada	Epoka brązu
156	Złota	90-73	3	Osada	Wczesny neolit
				Osada	Wczesny – środkowy neolit
				Osada	Środkowy neolit
				Osada + Cment.	Późny neolit
				Cmentarzysko	Późny neolit
				Osada	Wczesny okres epoki brązu
				Osada	Starszy okres epoki brązu
				Osada	VII-IX w.
157	Złota	90-73	4	Osada	Epoka brązu
				Osada	Wczesne średniowiecze
158	Złota	90-73	6	Osada	Wczesny neolit

				Cmentarzysko Cmentarzysko Osada Cmentarzysko Osada Cmentarzysko Kurhan	Środkowy neolit Późny neolit Późny neoli Późny neolit Wczesny okres epoki brązu Wczesny okres epoki brązu ?
159	Złota	90-73	10	?	Epoka brązu
160	Złota	90-73	11	Grób szkieletowy	Epoka brązu
161	Złota	90-73	12	Cmentarzysko	
162	Złota	90-73	13	Grobowiec megalityczny	Neolit
163	Polanów Złocki	90-73	14	Cmentarzysko	Późny neolit
164	Polanów Złocki	90-73	15	Osada	Środkowy neolit
165	Polanów Samborzecki	90-73	16	Obozowisko	Górny paleolit
166	Polanów Samborzecki	90-73	17	Cmentarzysko	Późny neolit
167	Złota	90-73	26	Osada Osada	Wczesny okres epoki brązu Starszy okres epoki brązu
168	Złota	90-73	27	Osada	Nieokreślone
169	Złota	90-73	28	Osada	Środkowy neolit

				Osada Osada Osada Osada	Późny neolit Wczesny okres epoki brązu Starszy okres epoki brązu VIII-IX w.
170	Złota	90-73	29	Osada Osada Grób zbiorowy Osada	Późny neolit Starszy okres epoki brązu Starszy okres epoki brązu VI-VII w.
171	Złota	90-73	30	Osada Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Środkowy neolit Późny neolit
172	Złota	90-73	31	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit
173	Złota	90-73	32	Osada Ślad osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Późny neolit Wczesny okres epoki brązu MOPR Ok. XI w. Pradzieje
174	Złota	90-73	33	Osada Osada	Wczesny neolit Środkowy neolit

				Ślad osadnictwa Osada	Wczesny okres epoki brązu Nieokreślone
175	Złota	90-73	34	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
176	Złota	90-73	35	Ślad osadnictwa	VII-VIII w.
177	Złota	90-73	36	Grób szkieletowy	Epoka brązu
178	Złota	90-73	37	Ślady osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Późny neolit I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu II-III okres epoki brązu
179	Złota	90-73	38	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	II-III okres epoki brązu VII-VIII w.
180	Złota	90-73	39	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Środkowy neolit Późny neolit II-III okres epoki brązu
181	Złota	90-73	40	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Późny neolit I-II okres epoki brązu
182	Złota	90-73	41	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada	Wczesny neolit Neolit środkowy I-II okres epoki brązu

				Ślad osadnictwa	Epoka brązu
183	Złota	90-73	42	Ślad osadnictwa	Późny neolit
184	Złota	90-73	43	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu OWR B2 Przed X w. Ok. XII w.
185	Złota	90-73	44	Ślad osadnictwa	Neolit
186	Złota	90-73	45	Grób szkieletowy	1944 r.
187	Złota	90-73	46	Osada	I-II okres epoki brązu
188	Złota	90-73	47	Osad Ślad osadnictwa Osada Osada	Wczesny neolit Późny neolit I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu
189	Złota	90-73	48	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	VIII-IX w. Ok. XIII w.
190	Złota	90-73	49	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa	Neolit środkowy Neolit środkowy Późny neolit I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu ?

				Ślad osadnictwa	Przed X w.
191	Złota	90-73	50	Ślad osadnictwa	Wczesny okres epoki brązu
192	Złota	90-73	51	Ślad osadnictwa	XII/XIII w.
193	Złota	90-73	52	Ślad osadnictwa	Neolit
194	Złota	90-73	53	Osada Osada Ślad osadnictwa	Neolit środkowy I-II okres epoki brązu Nieokreślone
195	Złota	90-73	54	Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit II-III okres epoki brązu
196	Złota	90-73	55	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Późny neolit Ok. XV w.
197	Złota	90-73	56	Ślady osadnictwa Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Osada Osada Osada Osada	Neolit środkowy Późny neolit Późny neolit Późny neolit I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu VI-VIII w. IX-X w. XI-XII w.
198	Złota	90-73	57	Grób z konstrukcją kamienną	Neolit

199	Złota	90-73	58	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	II-III okres epoki brązu IX-X w.
200	Złota	90-73	59	Ślad osadnictwa	VI-VII w.
201	Złota	90-73	60	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Osada Osada	Neolit środkowy Neolit późny I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu VII-VIII w.
202	Złota	90-73	61	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada	Wczesny neolit II-III okres epoki brązu X-XII w.
203	Złota	90-73	62	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit
204	Złota	90-73	63	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit I-II okres epoki brązu
205	Złota	90-73	64	Ślad osadnictwa	OWR C-D
206	Złota	90-73	65	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	OWR C-D X-XI w.
207	Złota	90-73	66/	Osada Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Neolit środkowy II-III okres epoki brązu OWR C

				Osada Ślad osadnictwa	VI-VIII w. X-XI w.
208	Złota	90-73	67	Osada	II-III okres epoki brązu
209	Złota	90-73	68	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Późny neolit II-III okres epoki brązu IV-V okres epoki brązu
210	Złota	90-73	69	Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu
211	Złota	90-73	70	Grób szkieletowy	Neolit
212	Polanów Samborzecki	90-73	71	Ślad osadnictwa	Ok. XV w.
213	Polanów Samborzecki	90-73	72	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Wczesny neolit Późny neolit I-II okres epoki brązu XII-XIII w.
214	Polanów Samborzecki	90-73	73	Osada Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Neolit środkowy Neolit środkowy
215	Polanów Samborzec	90-73	74/	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit

216	Polanów Samborzecki	90-73	75	Ślad osadnictwa	XI-XII w.
217	Polanów Samborzecki	90-73	76	Jama osadowa	?
218	Polanów Samborzecki	90-73	77	Ślad osadnictwa	Neolit
219	Polanów Samborzecki	90-73	78	Ślad osadnictwa	II-III okres epoki brązu
220	Polanów Samborzecki	90-73	79	Osada Osada Ślad osadnictwa Osada Osada Osada	Wczesny neolit Wczesny neolit Neolit środkowy II-III okres epoki brązu OWR C2-D VII-XII w.
221	Polanów Samborzecki	90-73	80	Osada Osada Osada	Wczesny neolit Wczesny neolit Epoka żelaza
222	Polanów Samborzecki	90-73	81	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	II-III okres epoki brązu XI w.
223	Polanów Samborzecki	90-73	82	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit

224	Polanów Samborzecki	90-73	83	Osada Ślad osadnictwa	Neolit środkowy Po X w.
225	Polanów Samborzecki	90-73	84	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit I-II okres epoki brązu Po VI w.
226	Polanów Samborzecki	90-73	85	Ślad osadnictwa	I-III okres epoki brązu
227	Polanów Samborzecki	90-73	86	Ślad osadnictwa Osada	VIII-IX w. X-XI w.
228	Polanów Samborzecki	90-73	87	Ślad osadnictwa	XII-XIII w.
229	Polanów Złocki	90-73	88	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu Okres nowożytny
230	Polanów Złocki	90-73	89	Osada Ślad osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Środkowy neolit Środkowy neolit Epoka brązu Epoka żelaza
231	Polanów Złocki	90-73	90	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Środkowy neolit II-III okres epoki brązu

				Ślad osadnictwa	Ok. XI w.
232	Polanów Złocki	90-73	91	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit I-II okres epoki brązu Późny neolit Prah. Nieokr.
233	Polanów Złocki	90-73	92	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
234	Polanów Złocki	90-73	93	Ślad osadnictwa	Neolit
235	Polanów Złocki	90-73	94	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
236	Złota Kolonia	90-73	95	Ślad osadnictwa	Neolit
237	Złota Kolonia	90-73	96	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Późny neolit II-III okres epoki brązu
238	Złota Kolonia	90-73	97	Osad Osada Osada Osada Osada Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Środkowy neolit Późny neolit Późny neolit I-II okres epoki brązu II-III okres epoki brązu Epoka żelaza
239	Złota Kolonia	90-73	98	Osada	I-III okres epoki brązu
240	Złota Kolonia	90-73	100	Ślad osadnictwa	I-II okres epoki brązu

241	Złota Kolonia	90-73	101	Osada	II-III okres epoki brązu
242	Złota Kolonia	90-73	102	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Epoka żelaza
243	Złota Kolonia	90-73	103	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada	Środkowy neolit Późny neolit I-II okres epoki brązu
244	Złota Kolonia	90-73	104	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit
245	Złota Kolonia	90-73	105	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Środkowy neolit Po XVI w.
246	Złota Kolonia	90-73	106	Ślad osadnictwa	Późny neolit
247	Złota Kolonia	90-73	107	Osada Osada Ślad osadnictwa	Późny neolit II-III okres epoki brązu XI-XII w.
248	Andruszkowice	90-73	109	Osada Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Epoka brązu XIII-XIV w.
249	Andruszkowice	90-73	110	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Wczesny neolit II-III okres epoki brązu
250	Andruszkowice	90-73	111	Ślad osadnictwa	Wczesny neolit
251	Andruszkowice	90-73	112	Osada	Wczesny neolit

				Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Osada Osada	Wczesny neolit Wczesny neolit II-III okres epoki brązu IV-V okres epoki brązu X-XI w.
252	Andruszkowice	90-73	113	Ślad osadnictwa Osad Grób podkloszowy Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit II-III okres epoki brązu Epoka żelaza Wczesne średniowiecze Po XVI w.
253	Andruszkowice	90-73	114	Ślad osadnictwa	VI-VII w.
254	Andruszkowice	90-73	115	Ślad osadnictwa	Neolit
255	Strohcice	90-73	116	Ślad osadnictwa	IV – V okres epoki brązu
256	Strohcice	90-73	117	Ślad osadnictwa	Neolit
257	Koćmierzów	90-73	118	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Neolit Po XV w.
258	Koćmierzów	90-73	119	Ślad osadnictwa	Po XIII w.
259	Zawierzbie	90-73	120	Ślad osadnictwa	XIII/XIV w.
260	Zawierzbie	90-73	121	Ślad osadnictwa	Prah. Nieok.
261	Ostrołęka	90-73	122	Ślad osadnictwa	Neolit
262	Andruszkowice	90-73	129	Ślad osadnictwa	Neolit

263	Andruszkowice	90-73	130	Ślad osadnictwa	Środkowy neolit
264	Andruszkowice	90-73	131	Ślad osadnictwa	Pradzieje
265	Jachimowice	91-72	98	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze
266	Jachimowice	91-72	99	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa	Wczesny neolit Późny neolit
267	Jachimowice	91-72	254	Ślad osadnictwa	
268	Skotniki	91-72	273	Ślad osadnictwa	Nieokreślony
269	Skotniki	91-72	274	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze
270	Skotniki	91-72	275	Ślad osadnictwa	
271	Skotniki	91-72	276	Ślad osadnictwa	Epoka wczesnego brązu
272	Skotniki	91-72	277	Ślad osadnictwa	Nieokreślony
273	Skotniki	91-72	278	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Kultura trzciniecka Kultura łużycka Średniowiecze
274	Skotniki	91-72	279	Ślad osadnictwa	Epoka wczesnego brązu
275	Skotniki	91-72	280	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	I okres epoki brązu Wczesne średniowiecze
276	Skotniki	91-72	281	Ślad osadnictwa	Epoka wczesnego brązu
277	Skotniki	91-72	282	Ślad osadnictwa	I okres epoki brązu
278	Skotniki	91-72	283	Osada	I okres epoki brązu

	Skotniki	91-72	284	Osada Ślad osadnictwa	I okres epoki brązu Wczesne średniowiecze
	Skotniki	91-72	285	Ślad osadnictwa	Okres epoki wczesnego brązu
	Skotniki	91-72	286	Ślad osadnictwa Osada Osada Ślad osadnictwa	Neolit I okres epoki brązu Wczesne średniowiecze Nieokreślony
	Skotniki	91-72	287	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Neolit I okres epoki brązu Średniowiecze Nieokreślony
	Skotniki	91-72	288	Ślad osadnictwa	I okres epoki brązu

UZASADNIENIE

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami nakłada na Gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840), zgodnie z którym Wójt gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, przyjmowany jest przez Radę Gminy w drodze uchwały.

Gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej i ma na celu przyczynić się do wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego gminy, a także do zahamowania procesów degradacji i doprowadzenia do poprawy stanu zachowania zabytków na terenie gminy.

Zgodnie z wymogiem art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami projekt programu został pozytywnie zaopiniowany przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Kielcach – Delegatura w Sandomierzu, pismem znak: DS.5120.5.2024 z dnia 09.05.2024 r.

W związku z powyższym, podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia przedmiotowego programu jest zasadne.